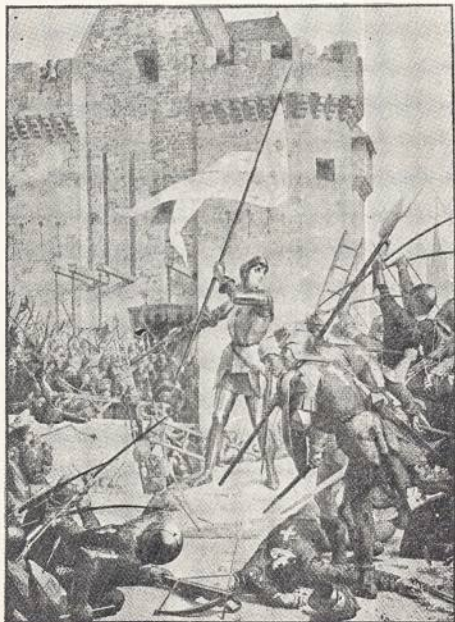

SVIESA

1

BALANDIS-GEGUŽĖ-BIRŽELIS, 1942

No. 2

Penkioliktam šimtm. vokiečiai kryžiuočiai puola lietuvius.
Lietuviai ginasi ir guldo neprietelius.

“ŠVIESA”

(The Light)

Political, Scientific and Literary Quarterly Magazine, issued by American Lithuanian Workers Literary Society, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

Editorial Board: R. Mizara, A. Bimba, V. Tauras.

Managing Editor—Anthony Bimba.

Subscription Rates: \$1 a year; single copy 25c.

Entered as second class matter September 21, 1934, at the Post Office at Brooklyn, New York under the Act of March 3, 1879.

TURINYS

Lietuvos Poeto Sielos Balsai	37
Juozas Jurginis. Nekrologas	38
Atminčiai Nuoširdaus Draugo ir Kovotojo. Nekrologas	39
Lietuvos Intelektualų Atsisaukimas	40
Salomejos Neries Ellėraščiai	43
Saltuos Miškuos. Sakalai Broeliai. Raudonarmiečio Motina. Karžygio Kraujas. Žemė Dega. Partizanai Miškuos. Nauji Metai Tarybų Lietuvoj.	
Jono Simkaus Ellėraščiai	46
Męs Grįšime. Ne Tau Fašiste Lietuvos Žemelė.	
Kosto Korsako Ellėraščiai	47
Lietuvių Literatūra. Tavo Likimas. Motina. Prašymas.	
Antano Venclovos Ellėraščiai	51
Mano Karta. Lėktuvai Ant Miesto. Leninas, Baladė. Lietuva. Plėšikas iš Berlyno. Vienintelė. Nemunas ir Tu. Draugams. Liaudis. Lietuva, Lietus. Fritz Hundemann. Donelaitis.	
Láudo Giros Ellėraščiai	58
Žalgirio Lietuva. Liepos Dvidešimts Pirmos Dienos Metinėms. Nuo Pat Šešupės. Aptemdintai Maskvai. Partizanų Keliuos. Didžiojo Rytojaus Laukiant.	
V. N. Montvilos Ellėraščiai	67
Geriausi iš Geriausių. Draugai Janoniui.	
Ponai Gyveno Dvaruose. Ellėraštis. A. Rūkas	68

KLAIDOS PATAISYMAS

Šiame “Šviesos” num., straipsnyje “Atminčiai Nuoširdaus Draugo ir Kovotojo” (pusl. 39), 4-to paragrafo pabaiga sumaišyta ir sugadina visą paskutinio sakinio prasmę. Paskutinis sakinytis to paragrafo turi skambėti sekamai:

“Į mano reikalavimą leisti man pristatyti dokumentus ir iššaukti liudininkų... teismas nekrepė nė mažiausio dėmesio...”

ŠVIESA

The Light

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnesinis žurnalas

Prenumeratos kaina: metams \$1.00.
Pavienis numeris 25c.

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 46 Ten Eyck Street, Brooklyn, N. Y.

Redakcinė komisija: R. Mizara, A. Bimba, V. Tauras.
Atsakomąsias redaktorius: A. Bimba.

No. 2

Balandis - Gegužė - Birželis (April - May - June), 1942

Metai XIV

Lietuvos Poeto Sielos Balsai

Prieš keletą savaičių gavome didelį pluoštą eilėraščių iš Sovietų Sąjungos. Nutarėme juos visus sutalpinti į šį "Šviesos" nr.

Šitie eilėraščiai yra nepaprasti. Tai Lietuvos poeto sielos balsai—poeto, kurio tėvynę užplūdo ir pavergė dvidešimto šimtmečio barbarų gaujos ir jos laukus, kaimus ir miestus suvilgė tirštu liaudies krauju. Jis turėjo bėgti iš jos, arba tapti budelio auka. Jis dabar atskirtas nuo jos, prisiglaudęs didžiojoje socialistinių tautų šeimoje. Jis yra liūdytojas pasaulį draskančių įvykių. Jis negali stovėti nuošaliai. Jis trokšta laimėjimo šviesos ir laisvės prieš vergiją ir tamsą. Jis nori priartinti laimėjimo valandą. Jis dirba ir kovoja. Jis kuria; jis ant popieros lieja savo sielos balsus, vildamasis, kad tie balsai pažadins liaudį į visuotinę kovą, kad jis pasieks kario širdį ir ją sušildys. Kosto Korsako žodžiais:

Ar būsime mes tikrai didžios kovos stebėtojai, Pro šalį praeina su savo raštų žodžiais?
O noriu, kad daina griausmais skambėtų jai,
Kad būtų ji žiburys, kurs kariui kelių rodyt!

Poetas ilgisi tėvynės, kurioje taip neseiniai skaisčiai švietė socialistinė saulė ir liaudis džiaugėsi nauju, laisvu gyvenimu. Sako jis:

Tėviške! Per tolumą dieną
Vien tavim sergu ir gyvenu,
Ilgiuos tavo upių ir kalnų.

—A. Venclova.

Tėviškė paplūdus ašaromis ir krauju. Jos socialistinė saulė užgesinta. Bet tik laikinai! Taip sako Lietuvos poetas. Jis žino, kad fašistinė pavietrė turės praeiti. Lietuvos liaudis ir liaudys kitų pavergtų šalių, kartu su liaudimis socialistinės Sovietų Sąjungos ir demokratinių Jungtinių Valstijų ir Anglijos laimės šią gigantišką kovą. Poetas prisiekia:

Mes kovosim, neliausim kovoje,
Kad tėvynei tas jungas nukristų.
—Salomėja Nėris.

Arba

Vokiečių banditą mūs žemelė brangi
Nuo krūtinės savo kaip dulkę nuplaus.
Ne tau švies skaidrioji Lietuvos padangė.
Lietuva tau niekad, niekad nevergaus.
—Jonas Šimkus.

Kuopiasi galingos jėgos sprendžiamiesiems mūšiams:

Nuo pat Šešupės, nuo Ančios ir Merkio,
Per visus plotus mūs didžios šalies,—
Kaupiasi kerštas, priešą žūt pasmerkęs,
Ir greit perkūno smūgiu jį palies!
—Liudas Gira.

Šitokias viltis turi Lietuvos poetas. Jis laukia valandos, kada galės sugrįžti į tėviškę ir vėl savo darbščiomis rankomis statyti šviesų, gerbuvingą gyvenimą, kada poetas vėl dainuos, vėl kurs:

O grįšim juk kada, pavasari, kaip paukščiai grįžta,
Plačiai sparnus išskleidę, užgrūdinti audros.—
Tegu tada visi žiedai tau, mylima, pražysta,
Tegu tada širdis tau atgimimo giesmę vėl giedos.
—Korsakas.

Mes, Amerikos lietuviai, būdami taip pat dalyviais šios istorinės kovos prieš tamsą ir barbarizmą, suprantame Lietuvos liaudies ir jos poeto sielos balsą ir troškimus. "Šviesos" Redakcija tikisi atliekanti naudingą ir gražų darbą, atidarydama žurnalo špaltas Lietuvos rašytojams-poe-tams. Mes tik trokštame, kad kiekvienas

Lietuvių Literatūros Draugijos narys ir kiekvienas lietuvis šitą specialią "Šviesos" numerį perskaitytų ir persiimtų šios ugningos poezijos dvasią.

Dar štai kas tenka pastebėti. Eilėraščiai Venclovos, Nėries, Šimkaus, Korsako ir Gi-ros rašyti jau karui prasidėjus ir Lietuvai patekus į nacių nasrus. Jie mums atsiųsti susyk. Tuo tarpu A. Rūko ir J. Montvilos poezija kurta dar prieš karą. Mums pranešta, kad poetas Rūkas krito nuo nacių kulkos Kauno gatvėje, tuo tarpu Montvila sėdintis Kauno kalėjime.

JUOZAS JURGINIS

Balandžio 16 d. gavome iš Sovietų Sąjungos kablegramą nuo Jono Šimkaus, kurioje sakoma, kad vienas lietuvis, liūdytojas 1941 metų birželio mėnesio įvykių Lietuvoje, savo akimis matęs Kauno gatvėje lavonus poeto A. Rūko ir rašytojo Juozo Jurginio. Jie krito auka kruvinųjų Hitlerio gaujų, kurios užplūdo ir pavergė Lietuvą.

Juozas Jurginis buvo gerai žinomas ne tik Lietuvos žmonėms, bet ir Amerikos lietuviams. 1939 metais jisai lankėsi Amerikoje, važinėjo po kolonijas ir davė visą eilę prelekcijų. Taipgi čia būdamas jis rašinėjo mūsų pažangiajai spaudai.

Smetonos fašistinės diktatūros laikais Juozas Jurginis buvo nuteistas ilgiems metams kalėti ir išsėdėjo kalėjime, rodos, iš-tisus aštuonius metus. Tai buvo dar jaunas žmogus, nepaprastai draugiškas ir sve-tingas.

Juozas Jurginis buvo taurus laikraštini-ninkas ir rašytojas. Dar Smetonos laikais bendradarbiavo po įvairiais slapyvardžiais "Kultūroje" ir "Lietuvos Žiniuose." Darė vertimus iš įvairių kalbų. Parašė knygą apie garsųjį švedą Nansoną, kuri buvo iš-leista Lietuvoje, bet kurios nemažai buvo išplatinta ir Amerikoje. Dienraštįj "Lais-vėje" tilpo jo ilgi atsiminimai iš katorginio kalėjimo. Tie atsiminimai apie baisų smetoninių budelių terorą prieš Lietuvos poli-tinius kalinius padarė nepaprastai gilaus įspūdžio dienraščio skaitytojuose.

Paskui, įsikūrus Tarybų Santvarkai, rašinėjo "Tiesai" ir "Tarybų Lietuvai" ir dirbo Švietimo Komisariate.

JUOZAS JURGINIS

Juozas Jurginis buvo komunistinių pa-žiūrų. Jis tvirtai tikėjo į socializmą ir jam atsidavusiai dirbo. Turėjo plačių pažinčių ir ryšių su Lietuvos pažangiais visuomeni-ninkais ir su jais glaudžiai bendradarbiavo.

Kaip Jurginio ir Rūko, taip ir tūkstan-čių kitų Lietuvos taurių sūnų, kritusių hit-lerizmo aukomis, pralietas kraujas nebus veltui. Lietuvos liaudis niekada nedova-nos fašistiniams nevidonams. Atkeršijimo valanda ateis!

Atminčiai Nuoširdaus Draugo ir Kovotojo

Vienas iš daugelio Lietuvos sūnų, kritusių nuo nacių kulkos pačioje karo pradžioje, buvo Pijus Glovackas,—organizatorius, švietėjas, kovotojas ir kūrėjas. Smulkmenų apie jo žuvimą kol-kas neturime, nežinome. Jos paaiškės tikrai sutriuškinus hitlerizmą ir išgrūdus kruvinasias nacių gaujas iš Lietuvos.

PIJUS GLOVACKAS

Pijus Glovackas buvo senas, nenuilstantis veikėjas, garbingas Lietuvos liaudies sūnus ir vadas. Jo visas sąmoningas gyvenimas buvo paaukotas darbo žmonių interesams. Jokie gasdinimai ir kankinimai Pijaus neišmušė iš revoliucinio kelio, nepalaužė jo stiprios proletariškos dvasios.

Dar prieš 1926 metų smetoninio-fašistinio perversmo laikus Pijus Glovackas darbavosi ir stovėjo Lietuvos liaudies pryšakyje. Kai tų metų gruodžio mėnesį Smeto-

nos-Voldemaro klika nuvertė liaudininkų socialdemokratų vyriausybę ir įvedė Lietuvoje fašistinio teroro režimą, Pijus buvo vienas iš pirmutinių patekti į budelių rankas. Kartu su Giedriu, Požėla, Čiorniui ir Greifenbergeriu jis buvo suareštuotas. Kruvinasis Smetona tuojau sušaudė anuos keturius, o Glovacką tuo tarpu paliko kalėjime. Jį teisė Karo Lauko Teismas 1927 metų vasario 5 dieną ir nuteisė mirti. Apie to teismo pasityčiojimą iš visokio teisingumo rašė pats Pijus savo laiške 1936 metų birželio 28 d. Smetonos saugumo ministeriui. Sakė jis:

“Karo Lauko Teisme man nebuvo leista įrodyti mano kaltinimo nepamatuotumą, nes tiek apie patį teismo bei man bylos iškėlimo faktą, tiek apie man pateiktus kaltinimus man buvo pranešta tik teismo posėdžio salėje, prasidėjus bylos nagrinėjimui. Į mano reikalavimą leisti man pristatymas nekrepinė mažiausio mėsio... teismas nekrepinė mažiausio dėmesio...”

1928 metų Smetonos amnestijos įstatymu Glovackui mirties bausmė buvo pakeista 15 metų sunkiųjų darbų kalėjimu. Ir ten jis buvo kankinamas.

Kai išėjo į laisvę, kai Lietuvoj įsisteigė tarybinė santvarka ir Smetona išsinešdino į Berlyną pas Hitlerį, Pijus vėl, su šimtais kitų liaudies vadų, ėmėsi darbo. Dabar jis galėjo panaudoti visus savo didelius gabumus naujo, socialistinio gyvenimo kūrimui. Kai po išbandytas kovotojas, pilnai atsidavęs darbo žmonėms ir savo kraštui ir puikiai suprantas naujo gyvenimo kūribinius reikalus, Pijus Glovackas buvo Tarybinės Lietuvos Vyriausybės pastatytas į atsakomingas vietas, kuriose jisai nuoširdžiai darbavosi iki Lietuvon atsiautė hitlerinė pavietrė ir paskandino visą kraštą ašarų ir kraujo tvane.

Ateis valanda, kuomet Lietuvos liaudis atkeršys hitlerininkams už kraują ir gyvybę savo garbingų sūnų — Glovacko, Rūko, Jurginio ir tūkstančių kitų!

LIETUVOS INTELEKTUALŲ ATSIŠAUKIMAS

Užjūrio Lietuviai! Broliai ir Seserys! Draugai ir Draugės!

Fašistinė Vokietija, į nuožmią vergiją ir begalines kančias įstūmusi daugelį Europos kraštų, klatingai ir netikėtai milžiniškomis jėgomis užpuolė Tarybų Sąjungą. Jau nuo pirmųjų karo dienų amžinas lietuvių tautos priešas vėl trypia mūsų gimtąjį kraštą.

Ne pirmą kartą lietuvių tautai tenka kovoti prieš grubuonišką vokiečių invaziją. Ištisos mūsų gentys, kaip senprūsiai, žuvo ilgaamžėje kovoje su vokiečių kryžiuočiais, pasirinkdamos vėčiau mirtį, negu vergiją. Šimtai tūkstančių Lietuvos sūnų ilgaamžės istorijos būvyje paaukojo savo gyvybę, didvyriškai atremdami grubuonių kryžiuočių puolimus. Lietuvos laukai, milžinkapiai ir pilikalniai, lietuvių liaudies dainos ir legendos, visa Lietuvos istorija yra liūdininkai tos ilgaamžės lietuvių liaudies kovos su germaniškuoju slibinu. Ištisais amžiais lietuviai, su laikydami šunų-riterių slinkimą į rytus, suduodavo jiems ne vieną triuškinantį smūgį. Tą smūgį vokiečių grobikai ypač skaudžiai pajuto mūšiuose ties Saule 1236 m. ir ties Durbu 1260 m. Šviesiausi Lietuvos istorijos puslapiai pasakoja apie didvyrišką kunigaikštį Kęstutį, visą amžių kovojusį su teutonų ordinu ir ne sykį jį nugalėjusį. Visos Europos likimui didžiulės reikšmės turėjo tas galingas smūgis, kurį lietuviai, vedami savo kunigaikščio Vytauto, drauge su lenku, rusų ir čekų pulkais sudavė kryžiuočių ordinui Žalgirio (Griunvaldo) laukuose 1410 metais, ilgiam laikams visiškai sunaikindami vokiečių plėšikų riterių ordino galybę. Ar gi lietuviai tauta gali užmiršti legenda virtusį šviesųjį Pilėnų karžygį Margį, kuris, kryžiuočių apsupas iš visų pusių, matydamas, kad priešintis nebėgi, vėrčiau pats susidegino ant laužo su savo šeima ir kariais, užuot pasidavęs vokiečių nelaisvėn. Lietuvių narsumą ginant tėvynę nemirštamuose kūriniuose—“Konrade Valenrode” ir “Gražinoje”—įamžino Adomo Mickevičiaus genijus. Jį apdainavo ir mūsų geriausieji poetai ir rašytojai.

Šioje sunkioje ir dramatiškoje kovoje su Europos valkatais ir padugnėmis—teutonų ordinu—lietuvių tauta niekad nebuvo nugalėta. Nepaisant nesuskaitomų kančių ir nuostolių, ji ap-

gynė savo krašto laisvę nuo kruviniųjų plėšikų kryžiuočių.

Imperialistinio svaigulio pagauti, sukūrę beprotišką planą užkariauti visą pasaulį, vokiečiai pirmojo pasaulinio karo metu vėl užgriuvo Lietuvą. Ar gi lietuvių tauta kada nors gali pamiršti baisiąją 1915–1918 metų okupaciją? Liepsnoja miestai, miesteliai ir kaimai, griuvėsiai, pelenai, ašaros ir kraujas—štai kuo buvo paženklintas kelias, kuriuo ėjo per Lietuvą vokiečių imperialistų gaujos, skindamos sau kelią į Rusijos plotus. Tūkstančiai išvartų prie katorginio darbo ir badu numarintų vyrų, plėšikiškos rekvizicijos, begaliniai mokesčiai, kontribucijos, žandarų bizūnas, masinės mirties bausmės—tai buvo viskas, kuo vokiškasis banditas “kultūrinio” Lietuvos gyventojus, Lietuvos žemės geriausią turtą—galvijus, javus, miškus—vokiečiai grobė ir gabeno į Vokietiją.

Jau tuo metu vokiečiai buvo skubiai pradėję vykdyti senąjį savo planą—kolonizuoti Lietuvą. Daugelyje dvarų ir ūkių jau sėdėjo ir Lietuvos darbininkus engė vokiški “kultūrtregeriai.” Į negausias mokyklas buvo susodinti vokiečių vachmistrai, kurie bizūnu ėmė “šviesti” lietuvių vaikus. Tačiau kaip senovėje, taip ir pirmosios okupacijos metu lietuviai atkakliai priešinosi savo pavergėjams. Ginkluoti pasipriešinimai rekvizicijai ir mokesčių rinkėjams, ano meto partizanai—“miško broliai,” visokio savo gero slėpimas nuo vokiečių, sabotazas—štai kuo mūsų tauta atsakė vokiečių imperialistų gaujoms. O kada kaizerio galybė pašlipo, mūsų žmonės su ginklu rankoje nušlavė nuo lietuviškos žemės vokiečių gaujų pasturlakus.

Broliai lietuviai! Ar galime mes užmiršti vokiečių klastas Mažojoje Lietuvoje? Tilžės, Gumbinės, Įsrutės, mūsų brangaus Donelaičio tėviškės—Tolminkiemio lietuviai ištisais šimtmečiais buvo žiauriai persekiojami ir vokietinami. Jų vardas tapo apjuodintas ir iš istorinių paminklų išskirtas, vietovardžiai begėdiškai pakeisti, pavardės šlykščiai iškreiptos. Ar galima pamiršti, kad Klaipėdos krašte iš lietuviškai šnekančių visai tyčiodavosi, kol pagaliau Hitleris nuo Lietuvos atplėšė ir patį lietuviškąjį Klaipėdos kra-

tą, jau pirmosiomis dienomis iš lietuvių motinų įsakęs atimti vaikus, išsiuntė juos į Vokietijos gilumą. Ne! Šito lietuviui niekuomet neužmirš, kaip lygiai atsimins ir iš lietuvių tarpo išdavikus, kurie iš seniau stengėsi padėti vokiečių gruobonims įvykdyti savo planus ir bandymus paversti Lietuvą Vokietijos provincija su "karalium" Urachu priešakyje.

Tik Tarybų Rusija, atnešusi tautoms išsivadavimą iš despotizmo jungo, lietuvių tautai padėjo nusikratyti imperialistinės vokiečių vergijos.

Broliai lietuviai! Dabar kruvinojo vokiškojo fašizmo pabaisa, visos pažangiosios žmonijos priešas, vėl smaigia mūsų tautą. Rudieji barbarai kruvina banga užliejo Tarybų Lietuvą. Jie griaua mūsų miestus, degina mūsų kaimus. Mylimoją Lietuvą aidai šurpus žudomų vaikų, moterų ir senelių šauksmas. Mūsų žemę nuklojo kapai tūkstančių nekaltų aukų. Fašistinių grobiųkų gajūnų, lyg alkani skėriai, užpuolė turtą darbščiosios lietuvių tautos, kuri tarybinę santvarką įgijo plačiausiu ūkinio kilimo galimumu, nematytais ligi tol tempais kūrė naują gyvenimą. Dabar vokiečių grobikai atiminėja žemę iš valstiečių, gavusių ją iš tarybinės valdžios. Vėl įsikuria dvarininkai, amžiais enge lietuvių liaudį. Plėšikiškomis revkizicijomis iš Lietuvos gyventojų atimami maisto produktai, šilti drabužiai, o Lietuvos liaudis pasmerkiama badui ir šalčiui. Okupacinių "ostmarkių" įvedimu vokiečiai apiplėšia darbininkus, valstiečius ir darbo inteligentiją. Visuotinė darbo prievolė, kurią vokiečiai įvedė, paverčia Lietuvą ištisa koncentracijos stovykla. Tūkstančiai uždarytų kalėjimuose, žudymai, mirties bausmės, pasityčiojimas, ištvirtinimas, prievartavimas ir žiauri tautinė neapykanta—štai ką atnešė vokiečių fašistai į Lietuvą.

Lietuvių tauta, ypatingai tarybinę santvarką, plačiu užsimojimu ugdė savo tautinę kultūrą, kuri Tarybų Lietuvoj pasidarė plačiausiomis liaudies masėms prieinama. Lietuva gyveno gajų ir laisvų tautinių gyvenimų, ji įgijo tokius kultūrinės plėtotės galimumus, apie kuriuos ilgai svajėjo geriausieji lietuvių tautos sūnūs. Tarybų Lietuvos metais buvo plačiai vykdomas neraštingumo likvidavimas, buvo įkurtas tinklas liaudies universitetų, vakarinių mokyklų, kuriose dešimtys tūkstančių suaugusių pirmą kartą galėjo įgyti mokslą ar jį papildyti. Buvo įkurta visa eilė naujų mokslo ir meno židinių—pirmoji Lietuvos Mokslo Akademija, pirmoji Lietuvos Filharmonija, dešimtys naujų teatrų, šimtai liaudies namų, bibliotekų, skaityklų ir kitų kultūros

įstaigų. Tautos kultūrinės jėgos suklestėjo nematyto spartumu.

Vokiečių fašizmas, kitas tautas laikęs mažavertėmis, negalinčiomis prilygti vokiečių rasei, dabar naikina tuos lietuvių tautos kultūrinius laimėjimus, uždarinėja ir įžūliai vokiškina švietimo ir meno židinius. Lietuvių kalba išstumia iš viešųjų įstaigų. O tai tiktai pradžia. Netenka abejojti, kad bet kokios tautinės kultūros įsiutęs priešas—vokiečių fašizmas—visu įžulumu vykdys savo planą išnaikinti visa kas lietuviška, kaip tai jis padarė trumpiausiu laiku Klaipėdos krašte.

Ištikimi savo piktos apgaulės ir klastos politikai, vokiečių agentai provokatoriai, norėdami prigauti gyventojus ir patraukti į savo pusę tarybinės santvarkos priešininkus, pirmomis karo dienomis buvo paskelbę apie "nepriklausomą" Lietuvos įkūrimą. Tai buvo šlykšti provokacija, kuriai vis dėlto laikinai patikėjo kai kurie politiškai naivūs žmonės, dabar matą, kaip žiauriai jie buvo apvilti valandėlei patikėję vokiečiams. Jokio lietuviško valstybiškumo Lietuvoj nėra ir negali būti. Vokiečiai jau seniau nekartą įžūliai tyčiojosi iš lietuvių tautos, vadindami ją nekultūringa, nesugebančia ir nevarta savo valstybiškumo. Lietuvą dabar valdo vokiečių fašistiniai valdininkai, atmetę šalin visas, net ir demagogiškas frazes apie Lietuvos "nepriklausomybę." Vokiečiai panaikino ir patį Lietuvos vardą, kuri įjungta į vokišką provinciją "Ostland." Jei jiems dar pasiseka pritraukti savo talkininkais ir patarėjais agentus iš lietuvių tarpo, tai visas tų šlykščių išgamy ir tautos išdavikų uždavinys tėra padėti vokiečiams apgaudinėti ir plėšti lietuvių tautą.

Broliai lietuviai! Gerai supraskite, ką vokiečių fašizmas neša pavergtosioms tautoms. Hitlerinėms gaujoms reikia erdvės ir turtų, jiems reikalinga derlingoji Lietuvos žemelė, ant kurios galėtų įsikurti vokiečių baronai ir dvarininkai ir kruvinieji vokiečių fašistai galvažudžiai. Darbininkų, valstiečių, darbo inteligentų likimas vokiečių vergovės vienodas—visiems jiems lemta arba būti išnaikintiems, arba virsti nelaimingais, beteisiais, užlūtais, badu marinamais vergais. Visiškai fizinis išgaišinimas ir tautinis išnaikimas—štai ką ruošia lietuvių tautai vokiečių fašizmas.

Bet to niekuomet nebus! Neteks džiugauti pasaulio nugalėjimu laukiniam fašistų barbarui! Į vokiečių fašistinių gaujų puolimą didžioji laisvųjų tautų tėvynė—Tarybų Sąjunga—atsakė nematytai atkakliu savo šauniosios Raudonosios

Armijos pasipriešinimu. Visos Tarybų Sąjungos tautos, didžiojo Stalino vadovaujamos, tame šventajame kare didvyriškai kovoja ne tik už savo tėvynę, bet ir dėl galutinio vokiečių fašizmo sutriuškinimo, o kartu ir dėl visų fašizmo pavergtųjų tautų išvadavimo iš fašistų jungo. Toj milžiniškoj kovoj visa užuojauta, visos simpatijos, visos kultūringojo pasaulio viltys yra nukreiptos į Tarybų Sąjungą. Greta Tarybų Sąjungos prieš hitlerinį barbarizmą kovoja Didžioji Britanija. Galingoji Amerikos Jungtinių Valstijų demokratija ir moraliai ir savo milžiniškais medžiaginiaisiais resursais aktyviai remia Tarybų Sąjungą ir Didžiąją Britaniją tame išvadavimo kare. Hitlerinės vergijos pančius sutraukti vis ryžtingiau kyla francūzai, lenkai, čekai, slovakai, danai, norvegai, serbai, graikai ir kitos fašistų pavergtos Europos tautos. Diena iš dienos stiprėja atkaklus partizanų karas laikinai fašistų užimtoje Tarybų Sąjungos respublikose ir srityse.

Tarybų Sąjungos, Didžiosios Britanijos, jų sąjungininkių ir visų fašizmo pavergtųjų Europos tautų pasipriešinimo jėga ir jų karinė galia diena iš dienos didėja. Antihitlerinės koalicijos resursai ir žmonių rezervai neišsemiami. Kokie laikini pasisėkimai neišgelbės fašistinių plėšrūnų nuo neišvengiamos pražūties. Negali būti abejojimo, kad laimėjimas bus mūsų.

Broliai lietuviai! Taurūs Lietuvos patrijotai! Kur jūs bebūtumėte, nei valandėlei nepamirškite, kad lietuvių tautos vieta šioje didžiojoje kovoje yra toje barikadų pusėje, kur kovoja visos kultūringosios ir laisvosios žmonijos vardu prieš pikčiausiąją jos priešą—fašizmą, kuri kovoja dėl progreso, demokratijos, kultūros ir civilizacijos. Žinokite, kad lietuvių tauta veda mirtiną kovą prieš savo amžinąjį priešą. Narsūs lietuvių partizanai, kartu su visų fašizmo pavergtųjų tautų partizaniais, aktyviai kovoja prieš okupantus, plėšiančius mūsų gimtąjį kraštą. Jau po visą pasaulį pagarsėjo Simėno vadovaujamas lietuvių partizanų būrys. Mes didžiuojamės lietuvių rinktine, kuri ties Utena sutriuškino 8 fašistų tankus.

Taurieji Lietuvos sūnūs ir dukros! Mūsų brangioji Lietuva vaitoja šlykščiųjų vokiškųjų fašistinių okupantų priespaudoj ir nekantriai laukia savo išvadavimo valandos. Mes įsitikinę, kad ta valanda greit ateis ir išvaduotoji iš fašistų Lietuva galės laisvai ugdyti savo tautinę kultūrą. Jūsų patrijotinė pareiga—padaryti visa galima tai didžiąjai valandai priartinti. Tuo tikslu visomis jėgomis ir priemonėmis paremkite Tarybų Sąjungos tautų kovą prieš rudąjį fašizmą, prisidėkite prie kampanijų moralei ir

medžiaginei Tarybų Sąjungos paramai. Paremkite lietuvių tautos kovą prieš vokiškuosius žudikus, skatinkite partizanų judėjimą Lietuvoj, suteikite jam visokeriopą paramą ir pagalbą. Dekite šventa neapykanta įvairaus pobūdžio fašistams ir nacistams, nes tai aršūs lietuvių tautos priešai. Varykite lauk iš savo tarpo fašizmo tarnus! Prie gėdos stulpo visus lietuvių tautos išdavikus, padedančius vokiečių fašistiniams okupantams engti mūsų tėvynę! Boikotukite ir paneikite melagingus fašistų šmeižtus, netikėkite tai įžūliai propagandai, aktyviai kovokite su ja!

Visų mūsų fizinių ir dvasinių pastangų įtempimu, kasdieniniu savo darbu prisidėkime prie hitlerinės priespaudos sunaikinimo! Tegul kiekvienas lietuvis pasidaro aktyviausiu antifašistinio fronto dalyviu ir kovotoju! Juo greičiau bus likviduotas hitlerinis karas, juo mažiau bus nekaltų aukų, juo trumpesnės bus lietuvių tautos kančios, juo greičiau galėsime grįžti prie takaus gyvenimo ir prie nutrauktojo ramaus ir kultūrinio statybos darbo.

Salin fašizmas!

Tegyvuoją ir stiprėja viso pasaulio priešfašistinių jėgų bendradarbiavimas su Tarybų Sąjunga pažangiesiems kultūros laimėjimams ginti ir gelbėti!

Tegyvuoją karžygiškoji Raudonoji Armija!

Tegyvuoją laisvoji Lietuva!

Tegyvuoją Tarybų Sąjungą—visų fašizmo pavergtųjų tautų ir visos kultūringosios žmonijos galingoji tvirtovė ir viltis!

JUOZAS BALTUSIS-JUOŽENAS, rašytojas

JUOZAS BANAITIS, rašytojas, muzikas

PETRAS CVIRKA, rašytojas

LIUDAS GIRA, rašytojas

VYTAUTAS GIRDZIJAUSKAS, Vilniaus

Universiteto profesorius

REGINA JANUŠKEVIČIENĖ, dramaturgė,

kino meno veikėja

KAZĖ KYMONTAITĖ, Vilniaus dramos artistė

JONAS KRIŠČIŪNAS, profesorius, Dotnuvos

Žemės ūkio Akademijos rektorius

JONAS MARCINKEVIČIUS, rašytojas

SALOMEJA NERIS, poetė

POVILAS PAKARKLIS, Vilniaus Universiteto

profesorius

ALEKSANDRA STASKEVIČIŪTĖ, Valstybės

Operos solistė

JONAS ŠIMKUS, rašytojas

IRENA TREČIOKAITĖ, dailininkė

ANTANAS VENCLOVA, rašytojas

JUOZAS ŽIUGZDA, Vilniaus Universiteto

docentas, pedagogas.

SALOMEJOS NERIES EILĖRAŠČIAI

SALOMEJA NERIS

Šaltuos Miškuos

Šaltuos miškuos numirę lapai šlama.
 Į apsiaustą sukrūvintą supiesi.
 Ir medžiai—tartumei benamiai
 Sausas rankas į tave tiesia.

Jaunystė—rudenio gėlėlė
 Į purvą kruviną suminta.
 Net miško beržui širdį gelia,
 Ir ašaros epušei krinta.

Į motiną, į žemę kantrią
 Sugrįžta jie—prie kūno kūnas.
 Kada surasim vienas antrą?
 Ak, nesuprantamos žvaigždyno rūnos.

Nejau gyvenimas sugriautas?
 Širdy perdēm žaizda ir skausmas.
 Ir neša, neša kraujo sriautas.
 Koki krantai kada priglaus mus?

1941 m. lapkr. mėn. Penza.

Sakalai Broleliai

Sakalai broleliai—kur jūs?
 Girios ažuolėliai—kur jūs?
 Ar baltoji smiltelėj trūnit?
 Miško glūdumėlėj tūnit?

Čia ruduo jau—
 aukso šarvais apsidengęs.
 Gervių virvės
 nurینگavo per padanges.
 Vidur lauko
 iškeruoja varnalėša.
 Mano gimtą brangią žemę
 priešai plėšia.

Rudenėlis ir tėvynėj:
 Aitriai kvepia šile viržiai.
 Vilkiš karišką milingę,
 Susijuoski standų diržą.

Atklajūnai
 Vakariniai vėjai plėšos.
 Užkeruoja mano kraštą
 Varnalėšos.
 Šalta, šalta—be ugnelės,
 be namučių.
 Atklajūnai vakariniai vėjai pučia.

Sakalai broleliai mano!
 Ažuolai žalieji mano!
 Oi, keliai—šakom šakoti!
 Eina sesė jūs ieškoti.

Vilkų takas—kelias mano.
 Jį geltoni lapai dengia.
 Juom nuskriejo partizanai
 Ir šalta mirtis juom žengia.

Ta mirtis pakirs kiekvieną,
 Kurs išdrįso priešą koja
 Peržengt mūsų ramią sieną,
 Mūsų žemę subiaurojo.

1941 m. lapkr. mėn. Penza.

Raudonarmiečio Motina

Po rugsėjo žvaigždėm aš mačiau juos:
Jis—karys su pilna apranga.
O jinai jį maitino iš saujos.
Nepamirštama toji ranka!

Ir ta duona jam buvo ne maistas—
Kūnas kraujas tėvynės brangios.
Ir ta duona kvepėjo laukais tais,
Plieno dalgiai žvangėjo rugiuos.

Ir krūtinėje juto jis plieną.
Ir jo pulsas pavirto plieniu.
Plieną žērē šalta mėnesiena.
Jis pakilo: "Jau, mama, einu!"

Aš sugrįšiu... O jei nesugrįžtau,
Tegu niekas neverkia manęs.
Tegu žemė visa pasirįžta
Priešų gėdą nuo savęs numest."

Mėnesienoj rugsėjo mačiau juos.
Jam be žodžių kalbėjo jinai:
"Jei negrįžtum... Te karžygio kraujas
Priešų gėdą nuplaus amžinai."

1941 m. lapkr. mėn. Penza.

Karžygio Kraujas

Ne audra—priešų debesys renkas
Ant tėvynės laisvos.
Tu pridėk savo degančią ranką
Prie širdies man gyvos!

Bunda veržiasi karžygio kraujas,
Nebegali nurimt:
Būk su tais, kurie grūmias ir kaujas,
Ne silpna moterim!

Žirgai skrieja per dūmus ir ugnį.
Mano—baltas, aiškus.
Mum bedugnė juoda—ne bedugnė!
Mūsų šūvis taiklus.

Gaisrų liepsnos ir kraujas aplinkui,
Žūtbutinė kova!

Rudą mirtį ne kartą sutinkam,—
Ir nusvyra galva.

Kas nežinomą karį palaidos?
Kas vainiką uždės?
Ar nušvies nepažįstamą veidą
Mylimoji žvaigždė?

Karo nutryptas juoduoja laukas—
Be medelio, gėlės.
Glosto saulė šviesius mano plaukus...
Viršum gervės pralėks.

Iškilmingai veš mane patranka
Pridengta vėliavos.
Draugo šiltą dar jausiu aš ranką
Ant širdies negyvos.

1941 m. lapkr. mėn. Penza.

Žemė Dega

Mūs jaunystę kalėjimai dangstė.
Stiepės daigas—pavožtas po puodu.
Vos į laisvę mes peržengėm slenkstį,
Ir padangė grasmingai pajuo.

Žemė dega po vokiečių kojom.
Šliukši kraujas po batais fašistų.
Argi tam tiek mes žuvom, kovojom,
Kad tėvynė vėl baudžiamą bristų?

Juk senoliai čia saulėje kaito,
Vėjuos žvarbo—žemelę mylėjo.
Nebe tavo miškai ir laukai tie,
Ramunėlė balta pakeleje.

Tavo kelias—tai tremtinio kelias.
Ilgesys—tavo duona kasdieninė.
Tiktai saują gimtosios žemelės
Prie krūtinės nešioji vargieni.

Žemė dega po vokiečių kojom,
Šliukši kraujas po batais fašistų.
Mes kovosim, neliausim kovoje,
Kad tėvynei tas jungas nukristų.

1941 m. lapkr. mėn.

PARTIZANAI MIŠKUOS

Dengia sniegas gatves,
Dengia sniegas namus.
Dengia sniegas našlaičio galvelę.
Kur tos gatvės nuves?
Kas priglautos čionai mus?
Kada baigsime tremtinio kelią?

Aš milinę velkuos:
Gruodas karo laukuos.
Priešų kraujas į gruodą sušalęs.
Mūs broliukai miškuos,
Partizanai miškuos.
Partizanas ir tavo tėvelis.

* *

*

Žygiais, o ne žodžiais
Mes tėvynę mylim.
Ir širdies ugnim tik
Prakalbam į ją.
Kanonada! griaudžiant,
Švino lietui lyjant,

Mes petys į petį
Stojam mūšyje.

Raudona gėlė
Ant krūtinės draugo,
Ant pilkos milinės
Skaisčiai pražydės.
Tesugers ją žemė,
Te gimtoji saugos
Tą srovele kraujo
Karžygio širdies.

Kietas mūsų plienas!
Tenedrįsta šėlti
Dilgelės ir usnys
Žemėje šventoj.
Širdys mūsų—plienas.
Tenedrįsta kelti
Ižūlaus pakaušio
Išgamos rytoj!

1941 m. lapkr. mėn. Penza.

Nauji Metai Tarybų Lietuvoje

(Šis pilnas vilties eilėraštis parašytas
pradedant 1941 metus gyventi).

Lietuva rankas ištiesus
Spindulius riešukuom renka.—
Jai pirmieji—toki šviesūs
Nauji Metai duoda ranką.

Kraujo bangos aplink siaučia,—
Žmogus—niekniekis, šapelis.
Lietuva nežus daugiau čia,—
Lietuva gyventi kelias.

Ten kas naktį bombos klieči:
Griūva puikūs pastatai.
Tau nerūpi kraujas lieti,—
Tu statai, statai, statai.

Žino jau žmogus Tarybų,
Pasiryžęs ir smagus—
Kad didžiausia brangenybė
Jis—kūrėjas, jis—žmogus.

Giltinė Europą krato,—
žaiždomis jai kraujas laša.
O Nauji Tarybų Metai
Mūsų žemei taiką neša.

Paskutinis tavo šuolis,
Buržuza nusigyvenęs!
Buvai kūdikis, jaunuolis,—
šandie prie mirties jau—senis.

Galva svaigsta, šoną diegia,—
Reik injekcijų ir klizmų.
O labiausia tu paliegęs
Tik dėl komunizmo.

Svetimą dar kraują pilstai
Gyslosna—bet nepadės tau.
Jau kas žingsnis kojos ilsta,
Kas sekundė kraujas vėsta.

Rankos dreba, galva kreta:
Senis testamentą rašo.
O Nauji Tarybų Metai
Mūs tėvynei jėgą neša.

Nutrenktos grandinės tavo,
žuvo sielvartas kartus.
Tu žengi išsivadavus
Į naujus, šviesius metus.

Komunizmas—tavo kelias.—
Juom keliauja vien stiprus.—
Lietuva—brangi žemele,
Tu smarkiau darban sukrusk!

Sausis, 1941.

Salomeja Neris.

JONO ŠIMKAUS EILĖRAŠČIAI

Mes Grįšim

Šalis mano gimtoji
Kilometrų migloje.
Bet balsas ir iš toli
Atplaukia aimanoje.

Ji rodo savo vargą
Ir nuoskaudas plėšiko,
Tą gėdą ir tą kraują,
Kurio latakai liko.
Nors priešas tave mynė,
Bet žemė mūsų bus.
Mes grįšim į tėvynę,
Mes grįšim pas savus.

Motule sengalvėle,
Tu praverkei akis.
Už ašaras tavąsias
Fašistas atsakys.
Už dukrą nukankintą,
Už sūnų nužudytą,
Už viską—iki galo
Bus priešui atskaityta.

Atkeršysim už kraują,
Už didvyrių kapus,

JONAS ŠIMKUS

Kai grįšim į tėvynę,
Kai grįšim į namus.

Į Lietuvą mes grįšim
Su saule iš rytų,

Kad saulė mūsų žemėj
Nebenusileistų.
Mes grįšim jūsų vargą
Palaidoti kapuos,
Kad liktų tikslai laimė
Tarybiniuos namuos.
Nuo smūgio mūsų brolių
Rudasis priešas žus.
Mes grįšim į tėvynę,
Mes grįšim į namus.

Krauju atgausim laisvę,
Atpirksim aukuruos.
Skambės daina laisvoji
Lietuviškuos laukuos.

Akimirka didžioji
Taps žygiu nemariu.
Išdeginsim ir pėdas
Fašistinių žvėrių.

Draugai laukų lygiųjų
Ir broliai žemės mūsų!
Mes grįšim į tėvynę,
Mes grįšim į namus!

Kulbišėvas.

NE TAU, FAŠISTE, LIETUVOS ŽEMELĖ

Kryžiais apsikarstę, degindami šalį,
Vokiški banditai mūsų žemėn ėjo.
Ėjo prisiplėšti, ką tik plėšti gali,
Ir makaulėm savo žemę mūs apsėjo.

Nemuno pakrantėm, prie miškų žaliųjų
Tebestovi kalvos—mūsų liudininkai.
Lietuva kryžiuočius strimgalviais išvijo,
O kurie paliko—kaulų nesurinko.

Mes neprašėm kryžių, jūsų mes nelaukėm.
Mes laimingi buvom žemėje savoje.
O kas neprašytas mūsų žemėn plaukė,
Tokiam mūsų svečiui kelią mes pastojom.

Daug praslinko amžių krauju pažymėtų,
Daug vandens nuplukdė Nemuno srovė.

Vokietis surado mūsų žemėj vietą,
Tiktai toje vietoj žėlė jau svėrė.

Bet kryžiuočių ainiai visados svajėjo
Joti mūsų sprandu žemėj Lietuvos.
Vilhelmo žandarai pas mumis atėjo,
Tik į Vokietiją grįžo be galvos.

Ir vėl mūsų žemę trypia rudas batas.
Vartuos žydi vargas, žydi ir lapoja.
Bet nebe už kalnų saulės gijos matos,
Ir skaidri bus diena brangioj Lietuvoj.

Vokiečių banditą mūs žemelė brangi
Nuo krūtinės savo kaip dulkę nuplaus.
Ne tau švies skaidrioji Lietuvos padangė.
Lietuva tau niekad, niekad nevergaus.

Maskva.

KOSTO KORSAKO EILĖRAŠČIAI

KOSTAS KORSAKAS

LIETUVIŲ LITERATŪRA

Išaugai tu iš švento rašto, iš katechizmų ir giesmyų.
Buvai skurdi, lyg pirmas daigas, šiurkšti, tartum, usnis.
Bet jau tada vos gimusią tave kovos dvasia gaivino,
Ir kibirštis silpna žadėjo, kad suliepsnos kaitri ugnis.

Matau lapus pirmuosius tavo—jų raidės raizgios, aštrios, sunkios—
Silpna ranka, lyg vaiko raštą, sustatė jas grubiai.
Ir po ilgos sausros pirma drėgmė iš jų jau sunkės,
Ir želė žalias javas, jūravo bręstantys rugiai.

Per vasarą ir ilgą žiemą vien prakaitą nuo veido sūrų
Artojas baudžiavos nelaisvėj grublėta šluostėsi ranka.
Tik tavo lapuose vargų dienas visiems apsakė būras—
Ir amžiams liks hegzametrus jo būriška šneka.

Strazdelis—pilkas paukštis—viršūnėj savo lizdą sukos,
Ir jo giesmė pavasarėlį jau skelbė vidury žiemos.
Naktis išblyškus traukės. Gaisrais paraudo tirstas rūkas.
Nors rytas dar toli—jau žiebės žiburiai pabudusiuos kiemuos.

Dundėjo kirvis, griezė piūklas—ir virto pušys, eglės žalios...
Kas šilo liūdną mirtį, nelaisvės juodą naktį skausmingai apdainuos?
Nei tavo druko, nei tavo rašto dvigalvis nedavė erelis,
Sparnais užstojęs saulę, naguos suspaudęs kruvinius.

Ėjai vagim į savo kraštą, ieškojai prieglaudos palėpėj,
Buvai, lyg tremtinė, išvyta iš gimtų namų.
Lapelį tavo ploną nakties tamsa nuo priešų slėpė.
Aušra silpna vos degė pakraigėj vargstančių kaimų.

Bet neužtenkt jau upės sriauto, kai jis žiemos ledus išgriauna.
Buvai srauniai ištvinus upė, buvai, lyg vasara karšta.
Varpais pavasario prikėlei tu į darbą šalį jauną—
Ir ėmė arklą, knygą, lyrą naujai išaugusi karta.

Nešei į šalį atgimimą, dundėdama kovų griausmais.
Viršunę savo kėlei, kaip jaunas uosis, vis aukščiau.
Kai karo viesulas atūž—žalias šakas jis dar plačiau išskleis,
Jo liekną liemenį tada aš pirmą kartą pamačiau.

Ir traukė jis mane į tavo plačią, gilią girią,
Kur šniokščia aukštos eglės, kur gaudžia ažuolai.
Viliojo praeities laikai, prieš amžius mirę,
Klaiki širdies gelmė, sielos neramūs gaivalai.

Mylėjau aš tave, sūnus kaip myli savo motiną.
Tu man buvai aistra, gyvenimas, kova.
Iš tavo upių godžiai gėriau, tu mano alkį sotinai,
Ir nuo tavų žiedų apsvaigus buvo man galva.

Kai kerpės tau žalias šakas pelėsiais dengė,
Ėjau kaip sodininkas tavo drąsiai aš jų genėtų.
Patiko, kad pavasaris ristais žirgais tau žvangė,
Norėjau, kad nevystum, kad žvaigždėmis žydėtum.

Sakiau aš tau: tu būk kaip laisvas vėjas.
Nerimstanti, drąsi. Liepsnok kaitria ugnim.
Už tavo polėkius ir laisvę visa širdim mokėjau,
Kaip vėliavą aukštai iškėlęs, ėjau į priekį su tavim.

Ir štai, esi tu vėl staigiai palaužtas medis ..
Plieninis viesulas sudraskė tau žalius lapus.
Pačiam pavasario žydėjime tave nelaisvėn vedė
Per baisią karo ugnį, griūvėjus, kruvinus kapus.

Iškriko tavo gretos. Audros jas blaško, mēto, gena.
Vienų užčiauptos lūpos. Kiti ilgai svetur klajos.
Matau aš jus, draugai, karštuos smėlynuos Kazachstano,
Amerikoj, Prancūzų žemėj. Visi mes esam sūnūs jos.

O grįšim juk kada, pavasarį, kaip paukščiai grįžta,
Plačiai sparnus išskleidę, užgrūdinti audros.—
Tegu tada visi žiedai tau, mylima, pražysta,
Tegu tada širdis tau atgimimo giesmę vėl giedos.

1941. XI. 12. Penza.

TAVO LIKIMAS

Nešu, lyg aštrų skausmą, širdy likimą tavo.
Išdeginti kaimai, miestų griuvėsiai ramybės man neduoda.
Su širdgėla gailiuos dirvoj išminto javo,
Su apmaudu vis keikiu aš karo naktį juodą.

Ir vėl tave terioja, degina, kankina.
Tavus laukus vėl trypia naujų kryžiuočių minios.
Vėl rauda motinos ir žudosi iš gėdos vėl merginos,
Ir Nemuno vaga vėl kruvina srove patvino.

Sodybų pelenai, degėsių aštrūs dūmai akis vėl ėda,
Ir veržiasi į dangų mirties dundėjimas klaikus.
Ir vėl apginti savo laisvės, atkeršyti už savo gėdą,
Kaip protėvių laikais, lietuviai renkas į miškus.

Tėvyne mano! Per amžius buvo tavo toks likimas—
Stovėt prie kelio, kur vėtros grūmės, griovė, griaudė.
Iš amžinių kovų sau sultis tavo šaknys ima,
Ir audrose, kaip ažuolas, išaugo tavo liaudis.

Ji atlaikys ir šį mirties siautimą.
Pavasarij jos galvą vėl papuoš žalumas javo.
Jau tūkstančiai į ranką taiklų ginklą ima,
Ir tartum ryto aušrą, matau aš atgimimą tavo.

1941. X. 12. Penza.

* * *

Gal tai beprasmis, tuščias žodžių tik žaidimas—
Kentėjimai, svajonės mūs, eilėraščių sustingę,
Gyvos širdies plakimo neatstos suskambės rimas,
Vien blankų pėdsaką paliks mintis eilučių rimuos.

Aplink audra pasaulio judina žemynus,
Kalnais lavonų ji plačias šalis nusėja.
Ir kraujas plūstantis, lyg upė liūtyje ištvinus,
Miestus, laukus, sodybas potvyniu užlieja.

Iš naujo sprendžiamas pasaulio vėl likimas—
Į šviesą ar į tamsą kryps klaidus jo kelias.
Vėl milijonai ginklą žiauriai kovai ima,
Ir tautos mūšių ugnyje vėl bando savo galią.

O čia tiktai nykus prailgusių dienų siaurumas,
Purve paskendę gatvės, mažas buto kampas.
Reta žinia, atklydusi pro karo ugnį, dūmus,
Ir knygos vakarais prie žibalinės lemos.

Ar būsim mes tiktai didžios kovos stebėtojai,
Pro šalį praeina su savo raštų žodžiais?
O noriu, kad daina griausmais skambėtų jai,
Kad būt ji žiburys, kurs kariui kelią rodys.

1941. XI. 21. Penza.

16 MOTINA

Mačiau aš ją ant karo kelio.

Dundėjo tankai. Pabėgėlių ištvinus upė plaukė.

Arkliai, vežimai. Lyg griausmas trenkė bombos kelios.

Vaitojo, verkė, keikės, šaukė.

Ir motina nukauto kūdikio raudėjo, parpuolusi ant kelių.

Sunki našta jai lenkė kojas.

Gaisrų ugnis aplink žērėjo. Degė sodžiai.

Karių būriai į mūšį traukė. Vaziavo, ėjo, jojo.

Išlaužytus sodybų sodus juodi apklojo suodžiai,

Ir, dirvoje palikęs arklą, griūvėsiuos klaidžiojo artojas.

Išblyškusi, nėsčia, bejėgė.

Ji sverdėjo nuvargus, kietai dantis sukandus.

Viršum galvos lėktuvai ūžė, staugė, spiegdė,—

Mirtis, lyg viesulas, sparnais plieniniais skrenda,—

Ir jai širdis iš siaubo plakėsi, krūtinėj diegė.

Skausmai suspaus tuojau ją.

Gimdys ji tarp vaitojimų, lauke, pagairėj vėjo,

Ir kūdikį sutiks gaisrai, mirtis, lavonai, kraujas.

Ant karo kelio ją mačiau—svyruodama ji ėjo

Ir nešėsi pasauliui savy gyvybę naują.

PRAŠYMAS

Man dovanok už ašaras, vargus, kentėjimus.

Man dovanok, kaip dovanot tik tu galėjai.

Palaužė gal tave niūri tamsa kalėjime,

Prie kapo duobės pasmerkta gal tu stovėjai.

Matau sukruvintą aš tavo šviesų veidą,

Aptemusias akis ir lūpų šypseną išbalusią.

Paniekintą matau. Rankas grandinėse nuleidai,

Ir gal širdis iš siaubo jau tau krūtinėj šala.

Man dovanok, kaip dovanot tik tu galėjai,

Už savo ašaras, skausmus ir begalinį vargą.

Tik mažą lašą aš tavo skausmo iškentėjau—

Ir man širdis tavo dalia vis serga.

1941. XI. 14.

ANTANO VENCLOVOS EILĖRAŠČIAI

ANTANAS VENCLOVA

MANO KARTA

I.

Kada vaikiai nerūpestingai žaidžia,
Mes matėm apkasus ir karo ugnį,
Girdėjom šurpų mirštančių vaitojimą
Ir jautėm skausmą jų bedugnį.

Mes žaidėme skeveldromis granatų,
Vaidinom kareivius ir generolus,
Ir mūšius ruošdavom degėsius kaimo
Ties pakelėm išdegintu atolu.

Gaisrai užgeso. Vėl atžėlė laukas.
Ramunių krūmai pridengė kapus.
Ir vėl pavasaris prikėlė žiedus,
Vėl tiesė saulėn žvilgančius lapus.

O mes išėjom iš gimtos pastogės
Ir mokslui atidarėme godžius akis.
Lyg augalas, mūs protas saulėn stiebės,
Ir tolin skverbėsi mintis laki.

Svajojome mes laisvę, tiesą, grožį
Tyloje auditorijų, triukšme koridorių.
Jaunystės įkarštyj ribų mes nežinojom
Ir nepažinom aukso vidurio.

Gyvenimas mums buvo slaptas žiedas,
Ir jį nuskint mes veržėmės visi.
Dėl laisvės, grožio ir žmonijos laimės
Jokia kančia mums rodės nebaisi.

Kada gyvenimas—didžiulė laimė,
Eini į tamsųjį kalėjimą,
Už didžiąją idėją pasiryžęs
Aukot širdies kiekvieną suplazdėjimą.

Vieni klajojo svetimuos kraštuos,
Kiti gi, nesulaukę laisvės ryto,
Supančioti, su užrištom akim
Į juodą kapo duobę krito.

...Ir, štai, išaušo ilgai lauktas rytas
Tą dieną prasivėrė sunkūs vartai,
Ir kelias iš kalėjimų ir liogerių
Į laisvę atsidarė mano kartai.

Ir mes išėjome—gyventi ir kovoti,
Ir mes išėjome—kurti ir statyti,
O mūsų kovai, mūsų laisvei, darbui
Ribas kas gali nustatyti?

Mes Lietuvą mylėjome kaip laimę,
Ilgai svajotą nerimo naktim.
Ir mes kartojame: dabar tu mano,
Tavęs man nieks jau, nieks nebeatims!

II.

Ir, štai, šviesi, rami naktis birželio
Su žvaigždėm, žydinti padangių sidabru,
Kada širdy tiek daug šviesos ir laimės,
Kai žemėje taip giedra ir kaitru.

Ir ši naktis rami, kaip jaunas sapnas,
Laukuos po darbo snaudė poilsiu giliu,
Kada tamsus plėšikas užsimoję
Ant mūsų žemės kruvinu peiliu.

Ir krito mūs šalis, kaip krinta gervė
Nuo šūvio netikėto, kraujuose pasrūvus.
Sodybos skendo ugnyje ir dūmuos,
Liepsnojo miestai, gatvės degė, griuvo.

Lyg tremtiniai į tolimąją šalį,
Kur aušta horizontai tolimi,
Mes bėgome iš žemės numylėtos
Po bombų, šūvių, kulų lietumi.

Mes čia... jūs ten... už linijos ugninės
Su rudenio lietum, žiemos sniegu giliu.
Gal būt, dėl to tave, gimtoji žeme,
Ir jus, draugai, taip skaudžiai aš myliu.

Mes, tartum paukščiai plačioje padangėj
Išsikrikom, liūdesio ir skausmo kupini,
Ir dieną naktį klieidim kaip ligoniai...
Akyse stovi sodžiai kruvini,

Akyse dunkso liogeriai ant sniego,
Spygliuotos vielos, badas ir kančia...
Kaip akmens sunkios slėgia skausmo dienos
Ir graužia aklas sielvartas nakčia.

Gal būt, šią valandą jūs surakinti
Į gelmę žvelgiate juodos duobės
Ir žinote, kad rankoje plėšiko
Plieninis šautuvas nesudrebės.

Gal būt, miškuos gyvenat partizanais...
Kada naktis prasideda pilka,
Jūs už šalies skriaudas, už brolių kraują
Plėšikams mokate greita kulka.

O ilgos naktys čia parūkė dūmais.
Dėl krašto laisvės kaujas milijonai.
Ugnies liežuviai lyžčioja padangę,
Sniegus jų blyksi atspindžiai raudoni.

Ir aš tikiu: ateis diena lauktoji...
Tėvynė sodais snigs, ir girios vėl žaliuos.
Seni draugai brangios gimtinių laime
Didžiajam darbui vėl rankas paduos.

Užlyginsim kapus ir juos žiedais papuošim,
Žaizdas aprišim ir nuplausim kraują.
Vėl eisime statyti, kas sugriauta,
Vėl eisim kurt gyvenimą iš naujo.

Numiršta žmonės, ir žiedai nuvysta,
Ir vis rėtėja mūs draugų karta,
Tačiau žydės per amžius mūsų žemė,
Ir amžinai gyva bus mūs tauta!

1941. X. 14.

LĖKTUVAI ANT MIESTO

Gęsta šviesos mieste. Tik ilguose bulvaruose
Girdi tylant apkurtusj klegesj.
Plačiagerklė sirena šiurpulingai suspiegia,
Raizo dangų ir drasko parudusj debesj.

Nutyla judėjimas. Tik šviesa fosforinė
Dar dega vitrinoje kino,
Tačiau tuoj ir ją, tartum vaško grabnyčią,
Aliarmas staiga užgesina.

Naktis lyg prigęsusios anglys žėruoja
Virš bokštų, pasažų ir virš kaminų,
Kur miestas nuvargęs vos spėjo užmigti
Ir klieđi nervingu sapnu.

Prožektorių akys į tamsumą gręžias,
Pakyla plieninis patrankos straublys,
Ir properšoj debesio mėlynai juodo
Sublyksi žaibu sviedinys.

Tyloj nejaukioj, ten už durų, slėptuvėj,
Sapnuodami kosti vaikai.
Iš miesto, lyg kubilio, naktį garuoja
Nuodingi ir tvankūs ūkai.

Rūdijančius debesis raizo ir drasko
Prožektorių svylantys pirštai,
O nervai virš miesto išgąsdintų aikščių
Lėktuvų krikimą išgirsta.

Viršum kaminų blėsta žalios rakietos.
Vėl groja kulkosvydžių plėsrūs nasrai,
O kruvino vanago kelią nušviečia
Gaisrai.

Vaikas karštyj dejuoja ant cemento šalto.
Slėptuvė—niūri katakombą.
Staiga lūžta ir griūva ir skliautai, ir durys—
Trinktelia bomba.

Dangų sviediniai ir trasuojančios kulkos
Trinksi kaip dinamitas.
Štai, sverdėja žemėn, sparnais grabsto orą
Ir degdamas krinta banditas.

Tai kerštas nakties, našlių moterų, vyrų,
Vaikų nužudytų, namų sugriautų.
Pražūki, prakeiktas fašiste, kaip žūsta
Lėktuvai tarp degančių miesto namų.

1941. IX. 18.

LENINAS

Nuo Arkties ledo lig tropikų karščio
Užė minia tarp ugninių verpetų.
Vaizdas jo degė kovoj revoliucijos,
Audroj aštuonioliktų metų.

Koja į koją!	} Refrenas po kiekvienos strofos.
Kas vėlinas?	
Veda į kovą	
Mus Leninas.	

Griūva tvirtovės, akmuo ir granitas.
Plačiai atsидaro kalėjimų durys.
Iš katorgų kyla paniekinti žmonės—
Gruzinai ir rusai, totorius, lietuviai.

Ritas tolyn revoliucijos bangos.
Azija dega, Maskva, Ukraina.
Leninas laisvę nuo priešų apginti
Šaukia tautas ir į kovą vadina.

Verkia šalis, skausme galvą nuleidus:
Nimirė Leninas—vadas, žmogus.
Klykia sirenos ir vėjas raudoja,
Ir debesiais apsitraukia dangus.

Ne. Jisai nemirė. Leninas gyvas.
Vėl giedriai žėri platusis dangus.
Šachtose, gatvėse, Arktikos žygiuos,
Krašto statyboj jis pirmas žmogus.

Leninas pirmas žygiuoja per ugnį.
Amžiais jis gyvas. Jis mirti negali.
Dega širdy jo liepsna revoliucijos—
Vėl gint jis ragina didžiąją šalį.

Leninas mokė gyventi ir kovoti.
Tas vertas laisvės, kovoti kas drįsta.
Vėl didi Sąjunga kaujas su priešais—
Daužo ir smogia prakeiktą fašistą.

žingsniai galingi jo drebbina žemę.
Traška kulkosvydžiai, ūžia lėktuvai.
Drąsiai žygiuoja bendros laisvės ginti
Rusai, totoriai, tadžikai, lietuviai.

Vėliava dega Stalino rankoje.
Aukštai iškelta jo protinga galva.
Mes nugalėsime! Laisvė ir darbu
Vėl žydės Sąjunga ir Lietuva.

Koja į koją!
Kas vėlinas?
Veda į kovą
Mus Leninas!

1941. X. 8.

BALADĖ

—Motinėle brangioji, gera tu, gera!
Tu nedrausi paleisti man aitvarą.

Jis pakils į padanges aukštai, aukštai,
Ir nulėks, ten kur baigias dangaus kraštai!

Lėks jisai per girias, per laukus,
Mano aitvaras toks gražus, puikus!

—Mik, užmik, sūneli mano!
Naktis tokia nerami!
Štai, lėktuvai ore ūžia.
Namai griūva degdami.

Argi negirdi, kaip švilpia
Bombos, krisdamos žemyn?
Argi nežinai, kad miestą
Daužo žmonės svetimi?

Mik, užmik, vaikeli...
Paprčiau tėvelį:—
Tau iš fronto, iš fašisto
Pargabens jis montekristą.
Mik, sūneli, mažas, mylimas!

Slėptuvėj tamsioj vaikas klieidi ant suolo.
Jis mato, kaip aitvaras žemėn nupuola.
Jis verkia, netekęs jėgų, bet ir vėl
Už siūlo jis aitvarą oran pakėlė.

Jis bėga per lauką, ramunėm sužydusį,
Ir girdi, kaip gervė raudoja paklydusi,
Vejas drauges į pietus vis tolyn.
Liepsnoja jo akys, ir dega jo veidas,
Staiga jisai siūlą iš rankos paleido,
Ir aitvaras krinta žemyn.

žemyn krinta aitvaras. Skyla namai.
Dundėdamos sąsparos lūžta kreivai.
Nuo trenksmo slėptuvė susprogsta ir griūva,
Ir sienos subyra į sąvartų krūvą.

Kūdikis dreba pro miegą.
Su aitvaru vėl jisai bėga per sniegą.
Jam šalta. Ir motina tokia šalta.
Ir vaikas
Jos lūpas atvėsusias jaučia ties savo kakta.

1941. IX. 19.

LIETUVA

Sonetas.

Tu—skambus pavasario lietus,
Tu—vaivorykštė, sužibus ant vandens.
Vasara be tamsiojo rudens,
Srauni upė, nešanti ledus.

Tau siūbuoja eglės, ąžuolai,
Spindi gilios versmės ir liūnai,
Gaudžia girios tyliai ir liūdnei,
Mėlynuoja smėlynuos šilai.

Tėviške! Per tolumą dienų
Vien tavim sergu ir gyvenu,
Ilgiuos tavo upių ir kalnų.

Tu—negestanti rytų aušra,
Tu—giedra, auksinė ir melsva,
Tu—geroji mano Lietuva.

1941. XI. 5.

Plėšikas iš Berlyno

Viršum tėvų sodybų plakės tamsios liepsnos
Verguėn varėt moteris, vaikus.

Daug amžių braidėte po mūsų kraują,
Arkliai jūs trempė mūs derlius laukus.

Norėjote, kad būtume vergais jūs,
Norėjote, kad būtum kaliniais.

Jūs ne be reikalo tauta mūs pavadino
Plėšikais, vagimis, piktai velniais.

Mokėdavo tėvai su buožėmis, saidokais
Naikinti jus, daužyt—pasiutusius šunis.
Jūs keikdavo kiekviens akmuo ant kelio,
O motinos dėl jūsų išverkė akis.

Ties Durbė, Saule kaulais jūs nuklojo
Mūs protėviai žalius laukų dirvonus.
Ties Žalgiriu varnai akis jums iškapojo,
O šunes draskė dvokiančius lavonus.

Dabar ir vėl... Ir vėl jūs mūsų šalį
Naikinate, teriojat, draskot, spardot.
Išiveržėt ir vėl, plėšikai neprašyti,
Kur nieks žinot nenori jūs prakeikto vardo.

Širdis mūs neapykantos pritvino.
Tą neapykantą, pagiežą žemėn jūs paleidot.
Jūs jos nesuvaldykite! Jus laisvos tautos
Sutryps ir spiaus! ir niekšų veidą!

Prancūzai keikia jus, norvegai, danai, čekai,
Jūs pavergtą Europą—milijonai.
Neilgai lauksi galo, fašizme kruvinasis,—
Tu jau dabar dvoki pašvinkusiu lavonu.

Jūs dingsite, kaip dingsta rauplės, šiltinė,
Kaip dingsta cholera ir maras!
Jūs jį pagimdėte, ir jis jus pražudys—
Sukeltas jūsų—karas!

1941. X. 7.

VIENINTELEI

Sonetas.

Tu gyvensi, o miela,—gyvensiu ir aš.
Pražydėsiu ir aš, jeigu tu pražydėsi kaip sodas.
O gal mus, kaip akuotus, abu vėtra neš,
Ir gyvenimas liūdnas mums bus, apsiniaukęs,
[vienodas.]

Tik dabar, tik dabar pajatau, supratau,
Kodėl vysta žolė po tamsiuoju pavėsiu.
Negalėsiu žiūrėti į veidą aš tau,
Tavo priespaudos savo pečiai aš pakelt
[negalėsiu.]

Pagimdei tu mane. Tavo rankos ir glostė, ir supo
Mano kūną mažytį. Maitinaus tavo duona ir pienu.
Ir dabar įjaučiu tavąjį kvapą ant veido ir lūpų.

Matau upių sidabrą ir varį klevų ir rugienų...
Su tavim aš gimiau, su tavim niekados nesi-
[skirsiu,
Su tavim aš kentėsiu, gyvensiu ir niekad ne-
[mirsiu]

1941. XI. 20.

NEMUNAS IR TU

Sonetas.

Nuo tėviškės kalvų kris sidabriniai sriautai,
Kada išauš pirmas pavasario diena.
Su gluosnių pumpurais širdis pro sapną jaus tai
Ir žvelgs šviesiom akim į platų Nemuną.

Nuo Nemuno nužers lengvutis vėjas rūką,
Ir sieliai plauks žemyn vaivorine srove.
Matysiu, kaip gandrai padangėj ratą suka,
Tave išgirsiau aš pavasario šauksme.

Girdėsiu tavo balsą—krikštolinį, gražų,
Išvysiu tavo galvą vainike beržų,
Matysiu kūdikį ant tavo rankų mažą—...

Ištryškus ašara nukris rasos lašu.
O gal tai tik svaja—pavasaris ir tu
Ir gluosnių pumpurai ant Nemuno krantų?...
1941. X. 25.

DRAUGAMS

Mēs audringoj jaunystēj svajojome laisvę
Ir krūtīnēj nešiojome gēlā gimtosios šālies.
Josios džiaugsmas—mūs džiaugsmas, jos laimē—mūs laimē,
Mūs širdis plakē meile prie josios širdies.

Pro takus, kadugynus, pro kapines lūdinčias,
Pro šilojus, per pelkes, ties juosta žaliųjų miškų
Matēm tēviškę raudant ant juodo arimo,
Čukniubusių sielvarte tarpu plačiųjų laukų.

Tavo meilę ir ilgesį, savo liūdesį, skausmā
Ties atīdāvēm žemei, kur mus šīldo ir sotina.
O, tēvyne! Tave mes mylējom kaip laisvę,
Kaip sūnus myli gerājā, mielājā motinā.

...Ir kaip paukščiai iš lizdo, išskridom į vētrā.
Audros draskē mus, svaīdē, ir blaškē, ir daužē,
Bet nei klaidžios padangēs, nei aštrūs šaltas vējas
Dar mūsu jaunystēs sparnų nepalaužē.

Mēs īškrikom kaip žvaigždēs plačiojoj padangēj
Tolimųjų kraštų, svetimų horizontų.
Nuo tavēs neatskīrs mūs nei tolīs, nei šaltīs,
Nei pasruvēs ugnīm ir padūmavēs frontas.

Mēs per kovā, per skausmā, per tamsų klīdējīmā
Prie tavēs plauksim ilgesio karštā srove.
Amžīnai mūs mintīs skris į tēviškēs lygumas,
Amžīnai mūs širdīs vērsīs vien į tave.

1941. X. 5.

LIAUDIS

Kur gaudžia plačios girios, tvīska šviesūs vandenai,
Ten amžių tolīmoj naktyj gīmei tu ir īšaugai,
Vargų, nelaimių dienomis stiprybę brandīnai,
Senas dainas ir pasakas lyg šventā ugnį saugai.

Karai ir juodas maras, siaubios baudžiavos ir badas,
Amerikos anglies kasyklos, Sibiro šalti sniegai...
Nors kartais priešams rodēsi, kai tau īsplēštas žadas—
Tu kupina jaunos gyvybės amžius išlikai.

Tu išlikai gyva, kaip karštos židinio žarijos,
Ir kaip ugnies liepsna, esi šviesi tu ir kaitri.
Užgis krauju pasruvē žaīzdos, kaip ne kartā jau užgijo,

Ir duona kasdieninė bus ne visados aitri.
Kaip laikas niekad nepalīaus dienų margųjų audēs,
Taip nieks neišnaīkins mūs nemirtingos liaudies.

1941. X. 25.

LIETUVA

Sutemus vakarui, kada galva nusvyra
Iš ilgesio ir liūdesio sunkaus,
Kada dundėdamos padangės griūva,
Ir krinta bombos iš dangaus,—

Tu akyse man, tartum nuotaka,
Stovėsi, pasipuošus gojais ir miškais,
Po žvaigždėmis liudnai šypsosies
Su rankom ištiestom ir palaidais plaukais.

Žiūrėsi tu į sidabrinį ežerą
Ir rinksi vandenį žvaigždžių perlus,
O šiltas giedras vakaras
Ten stumdys valtis ir kilnos irklus.

Apsups tau galvą debesys šilkiniai,
Žvaigždžių prikris į plaukus tau.

Per tėviškės laukus išdegusius
Tave ateinant aš matau.

Eini tu per kapus, degėsius—
Sušildai žemę, priglaudi vaikus,
O rankom ištiestom tu laimini
Išmindžiotus, išdegintus laukus.

Iš žemės pakeli tu mažą daigą,
Ramunei vėl žydėti įsakai...
Ir vėl jūruoja tamsiai žalios girios,
Vėl želmenim žaliuoja mūs laukai.

Vėl kyla augalas išdegusioje dirvoj,
Krūty tavųjų penimas.
Tu amžina kaip meilė ir kaip žemė,
Tu nemirtinga kaip gyvenimas.

1941. X. 1.

LIETUS

Ant laukų peleninių, ant pievų, sodybų ir girių
Šnera šaltas lietus—įkyriai, nuobodžiai ir vienodai.
Vandeny pasinėrė vingiuoti keliai ir sudeginti kaimai,
O rūkuose nugrimzdo šlaitai ir išlaužyti sodai.

Tik ties kaimu pajuodęs malūnas pro miglą skėtrioja
Išnarintas alkūnes medinių sparnų,
O apsvilusių liepų šakose girdėti
Šiurpus juodas karkimas benamių varnų.

Pilka, drėgna griuvėsiuose buvusio kaimo,
Kur žydėjo kadaise bijūnai ir kekės gvazdikų,
Tik kapai šalia kelio, tik svyruoja apdegusios šakos,
Tik aprūkusios plytos ir rąstai pajuodę beliko.

Čia praėjo ugnis. Čia praėjo liepsna ir žudynės.
Ėjo čia žmogžudžiai su lėktuvais, su tankais, mirtim,
Ir vien tamsūs laukai, vien apsvilinti pamato akmenys
Tenai styri, kur siautė plėšikai girti.

Po degėsius išmirusio kaimo kas naktį klajoja
Pasišiaušęs, nuliūdęs ir alkanas šuo,
O sodybų griuvėsiuose vėju raudoja ir suokia,
Kaip našlaitis, išvytas į darganą juodą, ruduo.

Neužmirš šie laukai, šios išniekintos liūdnos sodybos
Šie sodai išlaužyti savo didžiosios skriaudos,
O naktis, lyg našlė, juodu apsiaustu veidą pridengus,
Vien su vėju laukuos plėšys plaukus ant savo galvos.

Kauks naktis prakeikimą plėšikams tarp girių
Po lietu ir po vėju, kurs kaukia drauge su varnais.
Tarp sodybų ir pelkių vien užmirštas senas malūnas,
Kaip vaiduoklis, skėtrioja ir girgžda mediniais sparnais.

1941. IX. 30.

23 FRITZ HUNDEMANN

S o n e t a s .

Aš buvau smuklēj kelneris. Gatvēs ir kneipēs Berlyno,
Tartum markē ant delno, puikiai pažīstamos man.
Nuo Zoo lig Tiergarteno merga kiekviena mane žino,
Nes aš—šāunus Hitlerio vyras, aš—Fritz Hundemann.

Kovoti dēl ariju rasēs pašauktam man būt teko.
Mes ne kartā ī mūšius žygiavom, gerokai išgērē.
Išvadavome Vienā nuo austrų ir Prahā—nuo čekų,
Vis dēl Reicho garbēs, vis dēl Hitlerio, dēl Blut und Ehre.

Buvo linksma. Iššaudēm daug žydu, prancūzų ir lenkų.
Daužēm langus Paryžiuje, tvarkēm Balkanų kraštus,
Bet mūs vadui alaus ir dešrų dar vis neužtenka,

Ir į rytus mus siunčia jisai, prieš bolševikus.
Kulka, tartum butelio kamštis, į pilvą pataikē čia man,
Ir aš ištiesiau kojas už Trečiąjį Reichą, aš—Fritz Hundemann.

1941. X. 28.

DONELAITIS

S o n e t a s .

Iš baudžiosios nakties jaugai tu į mūs kultūrą,
Kaip plačiašakis ažuolas—gumbuotas, drūtas, sveikas.
Nepajėgē stiprybės tavo sunaikinti laikas—
Tu būsi gyvas amžinai, kaip tavo raštų būras.

Saulelė, vėl atkoldama, ramina, guodžia širdį,
Ir prigimties balsai pro ledą skamba dyvini,
O tu sulinkęs per baudžiauninkų laukus eini,
Ir tavo ausys vokiško botago smūgius girdi.

Visi garsai, visi kvapai, darbai vyžoto krašto
Hegzametruose "Metų" aidu nuostabia gaida,
O Priekus, Slunkius, amtsrotai ir būrai tavo raštų

Niūriosios praeities šešėliais liks mums visada.
Ar dar ilgai skriaudų taku mūs tėviškei reiks eiti,
Kaip būras ėjo baudžiaton, didysis Donelaitis?

1941. X. 22.

LIUDO GIROS EILĒRAŠČIAI

Žalgirio Lietuva

I.

Plēšraus teutono engiama,
Dejuoja mūs gimtoji zemē,
Reta nerauda ten šeima,
Ir tūkstančiai tenai benamių.

Laisvai gyvent pakilus tik—
Sukaustyta jinai ir vėlei.
Ir vėl vargai jai vargt skirti,—
Mūs brangiai, mielai Lietuvėlei.

Po vokiečio sunkiu batų
Jai tenka šiandien vėl gyventi.
Akys' tamsu, burnoj kartu,
Vėl kenčiam, kaip kadaise kentēm.

Visi atsimenam gerai,
Kai Lietuvoj tada gyvenom,
Kas per prakeikti padarai—
Karių mandierose germanai.

Tik *butter*, *aier*, *brott* ir *speck*,
Tik *rauss* ir *loss* už visa gena.
Be keiksmo—sau nesitikėk
Tu nieko kito iš žandarų.

Jam visa duok—ir nieko sau.
Už varsnų nusivožk kepurę.
Tik vieno jo visur tiesa,
Tik jo visi klausytis turi.

Ir, nors badu tau mirt' vaikai,
Neduok jam karvės vest iš tvarto,
Nudėt, lyg šunį, jam niekai
Tave čia pat, prie kiemo vartų.

Kiek krito brolių mūs taipos
Anais gūdžiaisiais karo metais!
Jie, mum nežinomuos kapuos,
Ir mirę, siaubą tą dar mato...

Vaikučių alisas klaikus,
žmonos žvelgsa, skausme pastyrus,—
Kiek kart lydėjo į kapus
Be teismo žudomus mūs vyrus!

Už savo mirtį iš kapų
Iš mūs kadai jie reikalauja:
Siaubu atlygint su kaupu
Grobuonių prakeiktųjų gaujai.

LIUDAS GIRA

II.

Suvest tų sąskaitų senų
Dar nesusėjom, kai tėvynę
Tas pats žiaurusis priešas nū
Užgriuvo ir grubiai parmynė.

Tik nū jam nebeužtenka jau,
Ko dar anais užteko metais;
Jis šimtą kart skaudžiau, žiauriau
Ant mūs krūtinės koją stato.

Ne *aier*, *butter* ir ne *speck*—
Kur kas plačiau jis prasižiojo:
Jam viską jau išklūk, patiek,
Atsižadėk visai rytojau!

Dar maža to! To maža dar!
Jis su peiliu prie kaklo stovi:
"Hier deutsches Ostland nur. Niet var?!"
Čia *Deutschentumo* bus tvirtovė!

Jau maža išvogto iš mūs
Jam turto, išgabent prikrauto:
Išguiti reikia iš namų
Lietuvninkų jam visą tautą!

Išbraukti vardą Lietuvos,
Išnaikint gentį mūsų seną
(Nesulaukimas! Niekados!)
Fašistiškų banditų planuos!

Nebuvo dar tokios audros
Ties mūs padangėmis nė karto.
Nemanėm jau, kad sumauros
žvėrim tas šuo ties mūsų vartais.

Deja, įvyko. Slaptomis,
Taikos sulaužęs žodį duotą,
Įsiveržė su bombom jis
Į šalį, laisvei atvaduotą.

III.

Ir vėl, pikčiau dar nei tada,
Šeiminkauja mūs žemelėję.
Kryžiuočių senasai *ver da*
Kapuos senuolių kaulus kelia.

Ir kelia nerimą laukuos,
Ir mūs miškų ramumą ardo.
O žemė laukia mūs aukos
Jos seną, šventą ginant vardą.

Ir, rodos, klausiasi kariai,
Su Kęstučiu kariavę žuvę:
—“Ar viską tuje padarei
“Sutriuškint vokiečiui, lietuvi?”

“Ar viską padarei išties,
“Ką padaryti tu galėjai—
“Laisvai nuo jungo atsitiest,
“Kryžiuotajam išvyti skriaudėjui?”

Ir, rodos, šaukia rūsčiai mums
Pilėnų didvyriškas vadas:
—“Nejau ramiai jiems leisti drumst
“Kapų mūs tylumą jūs žadat?”

“Mus irgi buvo puolę jie,
“Bet, kai palūžo mūsų plienas,—
“Mes patys žuvom ugnyje,
“Bet žuvome laisvuos Pilėnuos!”

“Nerado priešas pelenuos,
“Ką jis laimėti vylės šičia:
“Grūdų šalinės nė vienos,
“Nė mūs merginų ant patyčių.”

IV.

Ir, rodos, aidai dar balsai,
Nuo Žalgirio laukų jie skrenda:
—“Ne vertas būt žmogum tasai
“Tyliai kas duoda jungui sprandą.”

“Nors jūsų žemė pavergta,
“Bet dvasią kas pavergti gali?

“Iš mūsų kilusi karta
“Appint privalo gimta šali.”

“Atminkit Žalgirį! Jums jis
“Tegu jūs dvasią kelia nūdien.
“Netruks: jis jums naujai nušvis,
“Tegu tik žėdnas jūsų būdi.”

“Atminkit Žalgirį! Tenai
“Mokykis, laisvasai lietuvi,
“Teutonų kraujo nemunais
“Šventos kovos laukus kaip kruvint.”

“Kaip Žalgirio laukuos plačiuos,
“Kovos su priešu nepabūgs,
“Jiem, mūs panorusiem erčios,
“Mes davėm žemės lig jų ūgio.”

“Taipos šiandieną jums eilė
“Paruošt grobikui kapą naują,
“Piktos jo sėklos negailėt,
“Krauju atsimokėt už kraują.”

V.

Sūnau tėvynės pavergtos,
Teutono nuskriaustosios sesės.
Jau žengia, žengia dienos tos:
Vėl antrą Žalgirį sau ras jis!

Kaip kad tuomet su Lietuva
Rikiavos lenkai, rusai, čekai,
Totoriai,—šiandien irgi, va,
Jų nė vieni neatsilieka.

Visus žavėdamas narsa
Nū rusas pirmą laiko barą.
Su juo TSRS visa
Kasdien drąsos stebuklus daro.

Salimais gi, petys petin,
Rikiuojas čekas jau ir lenkas.
Ir dar kiti, ir dar kiti.
Ir skaičius jų neišsenka.

Savąsias gindami žemes,
Jie lemiamaiai ruošias kovai.
Nejaugi liktume vien mes
Jos ne dalyviai, tik žiūrovai?!

O ne! Tam Žalgirį naujam
Netruks mūs žemės patriotų.
Užsimokės jiems šunauja
Mirtim už šalį nuteriotą,

Už Vilnių, Kauną, už šiaulius,
Už mūs sudegintas sodybas!
Atminkis jie šimtmečius kelius
Koks prakeikimas ties jais kybo!

Už mūsų vargą, už skriaudas,
Už savo niekšišką žiaurumą,—
Ir mūsų atpildą jie ras
To žalgirio ugnį ir dūmuos.

* Jiem atsilyginta bus ten
Už visa, ką iš jų tik kentēm.
Geriau, nei Biblijos rašte:
Visas žiaunas už vieną dantį!

VI.

Greta su rusais ir gudais,
Po vėliavom bendrom Tarybų,
Teutoną mušti, kaip kadais,
Mokės taip pat ir mūsų Grigas!

Stovės, kaip ažuolas tvirtai,
Jisai lig paskutinio sūvio.
Ir vadas pasakys: "Matai,
Kas per kariai—šitie lietuviai!"

O broliai jo, kur pamerkiaus
Mažam ūkely pasiliko,—
Tą nakt su partizanais eis
Miškan gurgulių priešo tykot.

Kai Grigas eis nakties metu
Durtuvais mušt fašistą vėlei,—
Jo broliai su dinamitu
Sprogdinti svarbų tiltą sėlins.

Kai Grigas Gudijos keliais
Plieks vokiečių, kurs trauksis greitai,—
Jo broliai traukinį paleis
Su priešo transportu nuo šlaito.

Stums Grigas priešą atgalios,
Vaduos aruodus Ukrainos,
O broliai vokiečių vilios
Į klampų tėviškės pelkyną.

Ir tam, kurs priešą atakuos
Fronte draug su raudonarmiečiais,
Ir jiem, tiem Lietuvos miškuos,—
Tas pats ryžtumas žygy šviečia.

Tėvynės meilės vedini
Ir degdami kerštu šventuoju,
Jie, kaip tie karžygiai seni,—
Tą patį nū teutoną tvoja.

Ne tik mūs tėviškės brangios,
Ne tik šventos Tarybų žemės—
Jie gina laisvę žmonių,
Jų kovos ateitį nū lemia!

Taip kaujas jie kasnakt, kasdien—
Pasaulio šventkario dalyviai!
Vaduoja Lietuvą išvien,
Abipus fronto, priešaky vis!

VII.

Ir jie tėvynę atvaduos,
Jie atvaduos mūs laisvę brangią
Ir piktas priešas niekados
Gaisrais nebžibins mum padangės.

Ir vėl prašys tėvų šalis,
Žaliuos gražioji vėl tėvynė.
Plačiai po visą šalį sklis
Garbė drąsulių, kur ją gynė.

Herojų ordinais tauriais
Gal pasipuoš krūtinė daugel,
Kai atvaduotais pagiriais
Brangion šalelėn trauksim draugėj.

Ir džiūgūs susitiks tenai,
Ant slenksčių į tėvynę mano,—
Pilkieji fronto milžinai
Ir "anos pusės" partizanai.

Ten susitiks ir mūs Grigai,
Išsibučiuos lyg mylimieji.
Ateis pasveikinti draugai.
Džiūgu, džiūgu bus, kad laimėjom!

Ir žengsim vėl, petin petys,
Prie laisvės baro—didžio, naujo:
Kurt miestų, fabrių statyt,
Bert dirvon grūdus pilna sauja.

Ir suklestės mūs Lietuva!
Žaizdas skaudžiausias savo gydys.
Ir su herojiška Maskva
Žygiuos į bendrą tikslą didį.

Ir—ne vaizduotė tai laki,
—Tik mūs kovų bus pasekmė tai,—
Ji žmonijos žengs priešaky
Su savo seserim žvaigždėtom!

LIEPOS DVIDEŠIMT PIRMOS DIENOS METINĒMS*

Gražios buvo tos saulētos dienas!
Puikios buvo tos šiltosios naktys!
Džiaugēs saule mūs pievų purienos,
O mūs širdys vos spējo mums plakti.

Taip džiaugsmingai virpējo mums širdys,
Virte virē mūs gyslose kraujas.
Už jaunystē svaigiau mums girdē
žērs saulēm gyvenimas naujas!

Gražios buvo tos dienas birželio,
Kilnios—liepos darbingos savaitēs!
Pirmā kartā mes krovēm mūs šaliai
Sutuoktuvēm su Džiūgesiu kraitį.

Pirmā kartā mielos tēvišķēlēs
Pikto vargo lauk bloškēme jungā.
Pirmā kartā, laisvi atsikēlē,
Mes vergovē pamatēme žlungant.

Pirmā kartā, laisvai atsikvēpē,
Didžio darbo laisvai dirbti stojo—
Tie, kas žygį brandino paliepēj,
Kas kalējimuos kalē rytojū.

Kaip radastom darželiai mūs žydi,
Taip pražydo kaimai mūs ir miestai.
Kas, mūs džiūgią kūrybą išvydēs,
Manēm, drįstų grubiai ją paliesti?!

Kokis barbaras griauti išdrįstų,
Kas kėsintis piktai panorētų
Prieš mūs kūriamą laisvės jaunystē,
Jau nuo amžių dainuotą poetų?!

Bet nē metai vieni neprājo,
Ir sukriaukčiojo žvėriškos iltys—
Mirties sėti pikti niekadėjai
Virš mūs žemēs išdrįso pakilti.

Taikos žodį klatingai sulaužē,
Bombom spiovē į ramią mūs šalį.
Lauk nusviedę veidmainišką kaukē,
Kokie niekšai—parodē—būt gali.

Mes sukūrēme Lietuvą naują,
Mes paskelbēm brolystē tautų.
Jie įsiveržē godūs mūs kraujo,
Ir mum uždegē širdis kerštu.

Taikos, laisvės ir džiūgiojo triūso
šventę nuostabią manēm švest nūdien
Niekšai džiūgesį paglemžē mūsų,
Bet mes. visa tai menam ir būdim.

Bet mes laukiame ramūs ir taurūs
Mumiem primesto karo baigtuvių.
Tikim: mum gros triumfo litaurai,
žinom: būsim laisvi vėl, kaip buvę.

Ne viena šiandien mūs tēvišķēlē!
Su dviem šimtais milijonų drauge ji!
Ginti laisvės jos tie pasikēlē,
Kur jau pratę mušt laisvės smaugējā.

Per kilometrų tūkstančius gina
Mūsų bendrą Tarybų Tėvynę
Narsūs rusai, gudai, ukrainai,
Priešui kelią mažiausią užtvinę.

O drąsoj nuo jų neatsilieka,
O su jais didžiam žygyj išvieno
Ir gruzinai, totoriai, uzbekai,
Ir tadžikai, kazachai, armėnai.

Nepalaužiamą veria jie grandį,
Neatlaikomą smūgį jie ruošia.
Pagailēs greit žmogėdros pabandę
Paklausti, kaip girios mūs ošia.

Po jų kirviais groboniškai vėlei
Ažuolai mūsų kris ten ir pušys.
Savo kaustytą batą įkėlē
Priešas jaunai mūs laisvei uždusint.

Džiūgiom liepos dienom atsiminti
Galit šventę užgniaust ten mūs šviesią.
Tik ir ten veltui stengsitės mintį
Tą užgniauzti, į laisvę kur tiesias.

Iš sudegusių gryčių ir pirkijų,
Iš mūs miestų griuvėsių nykiųjų,
Iš kapų, kur tik dilgēm pravirkę,—
Ji į pautuvą stiepias ir kūjį.

*1940 m. birželio mėnesį Lietuvos liaudis, Raudonojos Armijos padedama, nuvertė nekenčiamą nelegalią smetoniškąją vyriausybę, o liepos 21 d. Lietuvos Liaudies Seimas paskelbė Lietuvą Tarybine Respublika.

Mūs našlaičių išgandintas žvilgis,
Ir siaubingas mūs motinų klyksmas—
Išvadavimo vieno teigis,
Vieno laukia, kada mes parvyksim.

O tankynėj lietuviškų girių,
Pakelėm tamsią, gūdžiąją naktį,
Ta mintim partizanų didvyrių
Dar karščiau širdys pratinas plakti.

Priešui vienas pro ten yra kelias,
Jiem gintinėj kelių gi šimtai.
Nebaisu juk žiaurios priešo galios,
Jeigu pergale aiškiai matai!

Tad drebėki, grobiki, šiandieną,
Į mūs ramiąją šalį patekęs!
Vargu gyvas paršliauši per sieną,
Vargu šeimą išvys tavo akys!

Į mūs žemę nuo amžių veržėsi,
Tu veržėsi nuo amžių į Rytus.
Bet Rytuos, kaip kad buvo kadaise,
Tau sprendimas mirties parašytas.

Ugnį mum tu atnešęs ir mirtį,
Su kaupu tu juos frontuose gauni.
Neišvengti tau galo nuskirto—
Mūs šalis gi naujai atsinaujins!

Mum sutrukdėte šventę nū švesti,
Šalį mūsų kraujuos paskandinę.
Bet mes galime visa iškęsti
Galą jum ruošdami paskutinį.

Galit džiūgaut mūs miestų griuvėsiuos,
Kur net akmenys vardą jūs keikia.
Bet mes žinom: ateis dienos šviesios,
Ir mes grįšim, ir grįšime veikiai!

Ir koks būtų tas mėnuo, mūs šaliai
Kurs grąžins laisvę, teisę, ramumą,—
Mum žiedais pražydės jis birželio,
Liepos saulėm žėrės jisai mumiems!

Maskva.

NUO PAT ŠEŠUPĖS

Atnešęs mumiem naikinimo ugnį,
Prieš mus pakelti karą išdrįsai.
Tad savo bombom išrautą bedugnę
Savo lavonais ir užkask patsai!

Puolęs mūsų ramią šalį, kaip banditas,
Skirtų banditui lauk vaisių iš mūs:
Švininės kulkos kakton—nieko kito,
Kad nebeplėstum svetimų namų.

Milijonai mūsų jau kėlės ir kelias.
Visus juos veda ugninga valia.
Iš mūsų lauko jie tepasišalins
Tik, kai puoliko ten išklos eiles.

Nuo pat Šešupės, nuo Ančios ir Merkio
Ligi Amūro tolimų miškų—
Rikuojaš tautos mesti šlykščią erkę,
Kad nebečiulptų kraujo mūs vaikų.

Lemiamam žygiui milijonai ruošias,
Šventojo liaudies keršto vedini.
Už visa pikta—atpildą judošiui
Neš jų kiekvienas naujas sviedinys.

Veltui manai tu, Lietuvą pagrobes,
Kad jos likimą tu ir spręsi jau!
Ne tavo rankom išlaikyt šis lobis.
Nei numarinti mūsų laisvės tau!

Ne vagies rankom subiaurintom tavo
Mūs dvasios šventą gabiją laikyt!
Tai kuo tiek amžių mūs liaudis alsavo,
Jau nebeužgniauš galva tavo klaiki!

Išnešim ją piligrimų rankom
Iš tavo rankų padegty namų—
Ir ją atnešim ant bokštelių tankų,
Kai grįš į Vilnių divizijos mūs!

Kai grįš jos lauruos laimėjimo švento
Su ordenuotom vėliavom pulkų,
Kai ant Neries ir ant Nemuno kranto
LTSR vėl tvaskės iš šilkų!

Nuo pat Šešupės, nuo Ančios ir Merkio,
Per visus plotus mūs didžios šalies,—
Kaupiasi kerštas, priešą žūt pasmerkęs,
Ir greit perkūno smūgiu jį palies!

29 APTEMINTAI MASKVAI

Žiūriu aš į aptemdintąją Maskvą vakare,
 Į smėlio suverstus maišus prie mūrų,
 Į tūkstančių langų suraizgytųjų juostų vaizdą niūrų,—
 Matau ją pasiruošusią sutikt pasiutusio žvėries.

Stebiu vyriškių eigastį, jaunų stebiu, senų,
 Merginų, moterų. Tvirti jų žingsniai, tiesūs.
 Jų žvilgsniai? Net senutės žilos akis išblėsus,
 Ir ta,—nū žybčioja ryštingumu vienu.

Visų viena mintis. Visų vienį jausmai:
 Nenugalėti priešui Tėvynės mūs didžios!
 Žvėris žmogaus krauju čia nepasigardžiuos!
 Aukštai pakilo jis, tačiau nukris žemai.

Tegu maitvanagai pabando čia atskristi!
 Tegu gyvatiškai atšliaužt čia pamėgina!—
 Ir seniai atjaunės, ir vyrais taps merginos—
 Maskva gyvena dar tarybinę jaunystę!

Didysis Leninas vis gyvas Maskvai lieka,
 Ir nieko—ligi jo—Maskva taip nemylėjo!
 Jis ilsisi dabar granito Mauzoliejuj,—
 Jo poilsio ramaus sudrumst neturi niekas.

Anapus Kremliaus mūsų su draugais kautynių
 Galiūnas Stalinas nū vykdo amžių svają.
 Maskva su Stalinu ir Stalinas su jaja—
 Kovos lig priešui smogters smūgį galutinį.

Maskva, didingas mieste! Tai prieš metus vos buvo—
 Didžiavomės į šeimą tarybinę įėję,
 Tu džiūgavai drauge, karštai mus pamylėjai!
 Mačiau tave aš šviesią, linksmą, gyvą, guvią.

Ir užpernai mačiau paradą tavo darnų,
 Kariuomenės ir liaudies didingąjį paradą.
 Mačiau, kaip sveikinau tu mylimąjį Vadą!
 Didi buvai tada! Puiki buvai tu pernai!

Rubino Kremliaus žvaigždės į pačią širdį siekė.
 Naktų tamsoj viltim visam pasauliui švietė.
 Džiūgu sutikt man buvo jų globiamą pilietį,
 Šaunu su juo nuo šiol žygiuoti vis į priekį.

Šiandieną tavo žvaigždės nebežeri rubiniais,
 Bet juo šviesiau Maskvos širdy jos šandie tviska.
 Kad jų šviesa negestų niekad—viską, viską
 Aukoj sudės Maskva, kur vėlei laisvę gina.

Maskva, kilnusis mieste! Aptemdyta niūriai,
 Ryžtumo tavo grožiu man dar puikesnė tu!
 Du šimtai milijonų nū su tavim kartu—
 Netruks—ir sutviskės vėl tavo žiburiai!

Maskva.

30 PARTIZANŲ KELIUOS

I.

Palei kelią liepa,
Palei kitą uosis.

Katron pusėn, jaunas, suksi?
Kuriuo keliu josi?

Jei pro liepą suksi,
Pro tą plačiašakę,—
Liepos pasiklausk šakelių,
Ką jom vėjai sakė?

Ką jom sakė vėjai,
Ką sakė vakariai:
Katron pusėn partizanai
Išėj' susitarę?

Jei širdim paklausi,
Jei valia norėsi,—
Atsakys tau liepos šakos:
—Jok prieš save tiesiai!

—Jok prieš save tiesiai,
Paskui suk į kairę;
O paskui į žalią girią
Joki apsidairęs.

Joki apsidairęs
Ten, kur kelias grįstas:
Ar ne matos kur atrūkstant
Budelių fašistų?

Atjojęs į girią,
Jos balsų klausykis.
Kam ji mirtį nūdien lemia,
O kam ir laimikį.

Klausykis, mokykis
Dėmesio, budrumo.
Ne tai vienai vasarėlei
Gal tau bus čia rūmai...

Girioj toj žaliuoj
Ne genys kalena:
Tai tik tikrina sargybas
Mūsų partizanai.

Ne šiaurusis vėjas
Strazdo ardo gūžtą:
Tik nuo buomų partizanų
Senas tiltas lūžta.

Ne dega, ne rūksta
Urvas tai barsuko:
Tik fašistų tanko vieno
Kelias ten nutrūko.

Ne šaka atlūžo
Tai nuo stuobrio pliko:
Banditu vienu pasauly
Tai mažiau paliko.

Ne lapinas laukia
Grįžtant lapės guoly:
Partizanų vadas laukia
Tavęs jauno, broli!

Užjuostėj granatos,
Šautuvas per petį.
Jau žinosi, kas daryti,
Vokietį pamatęs!

Žinoti žinosi,
Mokėti mokėsi
Niekšui budeliui, fašistui,
Taikyt kakton tiesiai.

Atmokėt už skriaudą,
Atlygint už kraują,
Už mum norimą primesti
Jojo "tvarką naują."

Ne šaka vėl trakstels
Ten kada nukritus:—
Tai nuo tavo žlegtels kulkos
Dar vienas banditas.

Ir tu taip suaugsi
Su mišku tamsiuoju,
Jog pats būsi lyg ta eglė,
Kur visad žaliuoja.

Po šakom tos eglės,
Pilkcojoj žemelėj,
Ras ne vienas dar fašistas
Galą savo kelio!

II.

Palei kelią liepa,
Palei kitą uosis.
Katron pusėn, jaunas, suksi?
Kuriuo keliu josi?

Jei pro uosį suksi,
Vis į priešo pusę,—
Nepabūgęs kliūčių, vargo,
Irgi vyras būsi!

Po mūs taikią šalį
Priešas nūdien trankos.
Žvalgios turi būt mūs akys,
Stiprios—mūsų rankos.

Rankos—stiprios, mikielos,
Ir širdis—drąsuolė!
Vokietį reikės gi novyt,
Kad jis mus užpuolė.

Jojęs lauką kitą,
Tai prijosį girią.
Šiurpiai tyli pasišiaušus,
Lyg būt medžiai mirę.

O tu jok vis priekin,
Pamiškėm jok, raistais.
Vis budriai dabok ir seki,
Kur fašistai švaistos.

Jau prie raisto pirmo,
Prie antro ir trečio
Vis bėglius tu pamatysi
Nuo nelemto "svečio."

Tiem namai sudegę,
Tie čia bandą slepia,
O anie tai slapstos patys
Sušalę, sušlapę.

Ujami fašistų,
Ieškomi žandarų,
Taip turės jie vargt, bena-
Gal lig galo karo. [miai,

žėdnas jų krūtinėj
Laisvę mūsų saugo,
Žėdnas jų sutiks ten būti
Laisvės žygio draugas.

Taip draugus tu rinksi
Į mūs bendrą žygį:—
Už visas skriaudas tėvynėi
Vokiečiui atlygint.

31

I tą žygį bendrą,
I tą žygį didį,
Tą, kurį pasaulis visas
širdimi palydi.

I tą žygį šventą,
I kurį juos kvietė
Tas, kurio galingas žodis
Net ir čia girdėti.

Net ir čia girdėti,
Net ir čia daeina—
Pro trankius griausmus pa-
Pro granatų dainą. [trankų,

Žodis tas balsingas—
Stalino tai žodis!
Kad verti mes laisvės—
Jis darbais įrodys. [šaukia

Jį lėktuvai mūsų
Čia išmėtė gausiai.
Ir ne vienas jau to žodžio
Lietuvoj paklausė.

Joki tad vis priekin,
Pamiškėm ir raistais,
Kad greičiau ties mum
Rūką prasiskleistų! [sausulė

Žėdname raiste taip,
Miškuose ir gojuos—
Rink visus į būrį vieną,
Kas kerštu liepsnoja.

Rink visus į savo
Partizanų būrį,—
Kas širdy tėvynės meilės
Ir drąsos kas turi.

Šauk visus į kovą,
Vergija kas bodis,
Kam tėvynė, liaudis, laisvė—
Nėr vien tuščias žodis.

III.

Palei kelią liepa,
Palei kitą uosis.
Bet kuriuo keliu pasuksi—
Vis tą pat prijosi.

Kur fašisto koja
Tiktai atsistojo—
Renkas būriais partizanai
Kovai dėl rytojaus.

Kapsuos ir žemaičiuos,
Aukštaičiuos ir dzūkios—
Nū storam fašisto kaklui
Virvę kilpai suka.

Taip po visą mūsų
Lietuvos šalelę—
Kas jos tikras patriotas—
Prieš fašistą kelias.

Ne tik Lietuvoje:—
Latvijoje ir Estuos
Kas tik doras—ginklo stve-
Vokiečiui ten riesta! [rias.

Ir po Gudo šalį,
Ir po Ukrainą—
Kaip kas gali, kas kuo gali—
Laisvę savo gina.

Laisvę savo gina,
Gina savo žemę.
Žėdną naktį priešas turi
Vis labiau neramią.

O apie tuos žygius
Mūsų partizanų
Eina garsas po pasaulį,
Garsas garsą gena.

O labiausiai eina
Po užgrobtą šalį
Ir fašistiškiems banditams
Baimę kelte kelias.

Ir pasaulis gėris,
O šalis didžiuojas,
Kad būt karžygiu—čia gali
Paprastas artojas.

IV.

Palei kelią liepa,
Palei kitą uosis.
Bet kuriuo keliu keliausi—
Skriaudą vis prijosi.

Vis prijosi skriaudą
Ir fašistą žvėrį.
Ir pajusi, kad širdis tau
Apmadu pasgėrė.

Ir prijosi brolius,
Kur laisvi būt drįsta,
Kur nurims tiktai išgugus
Vokiečių fašistą.

Kur tiktai bejosi,
Katron suksi pusėn,—
Jei tėvų myli tu žemę—
Partizanas būsi!

Būsi partizanas,
Tikras patriotas,
Ir sulauksi didžio džiaugsmo—
Laisvės atkovotos!

Kels tuomet tėvynė
Šventę didžią, šviesią.
Tarp garbingų krašto vyrų
Ten tave regėsiu!

Dainos ir rakietos
Ligi gaidžiagyščių!
Tavo džiaugsmas bus didžiau-
Tavo ir—dalis čia. [šias:

Kai kitų kovota,
Negailėta kraujo,
Tavo irgi prisidėta,
Kad vėl kraitį kraujam!

Bet kol šito džiaugsmo
Susilauksi tujai—
Žvelk budriai: aplink fašistai
Vilkų siaučia rujom.

Mūs pralieto kraujo
Jiem neduok į skolą.
Ir atminki: partizanai
Visad pirmi puola.

Atsimink tai, broli,
Atsiminki, jaunas,
Partizanai pirmi puola
Ir drąsiausiai kaunas.

Jei tatai atminsi,
Ir tu tokis būsi,
Kai tylom išjosi naktį
Bet katron tu pusėn:

32

Ar pro plačią liepą,
Ar pro laibą uosį—
Prie drąsulių partizanų
Jaunas kai pristosi.

Tesėsi garbingą
Partizano žodį:
Kas šios žemės šeimininkas—
Vokiečiam parodyt!

Taiklią švino kulką
Jiem turėsi visad,
Neskaičiuodamas kiek jų
Tėviškėj priviso.

Išdaviką niekšą
Nubausi jo tvarte,
Kam panoro su fašistais
Brolių kraują gerti.

Už jo įskųstuosius
Vokiečiam mūs vyrus—
Jo galva tegu atsako
Iš kilpos išnyrus.

Ir tasai banditas
Keršto laukia švento,
Kurs nušovė komjaunuolę
Pamiškėj, ant plento...

Kad neterštų niekšai
Lietuvos žemelės—
Virvė kilpai pati nersis,
Vis bus kulkos kelios!

Palei kelią liepa,
Palei kitą uosis.
Bet kuriuo keliu keliausi,—
Vis tą pat prijosi.

Vis tą pat prijosi
Ribą galutinę:
Garbingiausia ir pirmiausia
Pareigą tėvynei!

DIDŽIOJO RYTOJAUS LAUKIANT

Neaprėpiamos šalys Tarybų!
Neapžergt tau, fašiste, jų tankais!
Jų jų plotuos pasieksi tą ribą,
Kur pajusi, kad jėgos tau senka.

Kur pajusi, kad žemė tau slysta
Iš po klimpstančių, linkstančių kojų;
Kur pajusi tu savo menkystą,
Prieš mum skirtąjį didį rytą.

Kur siaube tu, mes—džiugautėj—lauksim
Mūs laimėjimui auštančio ryto,
Tau pelnytąją nešančio bausmę
Už žmonijai skriaudas padarytas.

Ir rudųjų tavųjų smogikų
Prablaivės tąsyk galvos, nors girtos,
Kai išvis, jog jiem viena teliko:
Žūt, ar liaudies laukt teismo nuskirto.

Sudrebės tavo autokolonos,
Ims blaškytis siaube messeršmitai,
Ir divizijos mūsų raudonos
Į Berlyną įžengs vieną rytą.

Jos įžengs tenai, nešdamos taiką
Ne tik mumiem, Europai, pasauliui,—
Vokietijai taip pat, kur tiek laiko
Kentė valdžią tirono apgaulią.

Ir nuo Helsinkių ligi Bielgrado,
Lig Atėnų senųjų ir Krito—

Džiūgaus tautos, atgavusios žadą,
Kad nekenčiami pančiai nukrito!

Džiūgaus tautos, atgavusios vėliai
Savo laisvę ir teisę gyventi.
Džiaugsis džiūgaus ir mūs tėviškėlė,
Susilaukus Laimėjimo šventės!

Jūs galia ten kol kas nelemtoji,
Bet mes žinom: jinai laikina ten.
Atsidus vėl laisvai mūs artojai,
Nusibaigus fašizmo gyvatei.

Tuo tikėjimu gyvos mūs mintys.
Pažiūrėsim: kas džiūgaus, kas dūsaus!
Nū dar puolat, bet teks jum tik gintis,
Ir mokėt skaudžias sąskaitas mūsų!

Neilgai jūs besiausit toj žemėj,
Kur net akmenys keikia jūs vardą.
Nors skaudu mum, bet širdys mūs ramios,
Mūsų kardas sutriuškins jūs kardą!

Ir visa jūs galia kruvinoji,
Kur grandim nū rakina mūs šalį,—
Didžiai pergalei mūs išdienojus,
Keikiama, amžinai pasišalins.

Ją pašalins valia milijonų.
Prarajoj dings ji amžių bedugnėj.
Alkani gaus vėl darbo ir duonos,
Ir aukštai suliepsnos šventės ugnys.

1941 m. lapkr. mėn. Penza.

V. N. MONTVILOS EILĒRAŠČIAI

V. N. MONTVILA

Geriausi iš Geriausių

Mes galim džiaugtis. Ir dainuoti galim.
Nuo mūs veidų nuslinko liūdesys.
Visi rinkikai šandie savo valią
laisvai prie urnų pasakys.

Prieš mūs akis nauja gadynė žėri,
mes tos gadynės esame vaikai.
Ne veltui žemė kraują tą sugėrė,
kurį praliejo žuvę mūs draugai.

Ne!—viesulai neperplėš mūsų gairių.
Su mumis žengia laisvė ir jėga.
Ir drąsiai laiko komunizmo vairą
tvirta kompartijos ranka.

Nežino kraštas mūs karų nei bado.
Pasaulis' kils jo švyturio šviesoj.
Prie urnų eis balsuotojų brigados
kaip čia—taip žemėje visoj.

Kai darbininkų klasė stulpą stato,
jį dažo gryna širdimi.
Jos išrinktieji šaunūs kandidatai—
geriausi iš geriausių—visi!

Mes juos didiems darbams įgalinsim,
likimą savo lemsime per juos.
Te būna jie—kaip Leninas, kaip Stalinas—
teisingi ir tvirti darbuos!

Sausis, 1941.

Draugui Janoniui

Drąsus, teisingas buvo tavo kelias,
o drauge—mylimas Janoni.
Sunki žaizda mūs širdis šandie gelia—
tavęs nėra tarp milijonų.

Minėt tave—tai pajėgas sukaupti,
savęs išsižadėt ir eiti,
prieš melą vergiškai neatsiklaupiti
ir kliūtis vališkai nuveikti.

Nes tavo švyturys, aukštai iškeltas,
ir šandie kovai kelią rodo.
kad ten, kur siaučia pūgos šalotos,
išaugtų ir pražystų sodai.

Kai mintys ilsta, rūpėsčiuos paskendę,
kai širdį nerimastis ima,
tada dvasia tavę drąsos suranda
nublokšti sunkųjį likimą.

Mes susirinkome laisvai, skaitlingai
atmint žuvimą tavo kártų,
bet būt geriau, jei tu—drąsus, teisingas
sėdėtum šandie mūsų tarpe.

Matytum tu, kaip skurdusioj tėvynėj
per kovą kuriamas rytojūs,
ir tavo žodis mūsų sutartinėj
skambėtų drąsiai suliepsnojęs.

Matytum tu, kaip kumečiai vargingi
iš dvaro dvarponius išvarę,
su kokia viltimi ir kaip ryžtingai
dabar jau savo žemę aria.

Matytum tu, kad viskas, ko norėjai,
ko siekei per ugningą dainą,
dabar laisvai žvaigždėtai vėjais
į mūs tamsias naktis ateina.

Tavęs čia nēr, bet mūs širdžių ugnyne
tu amžina ugnim spindėsi...
Paminklas bus—kai pereisim žemynus
ir tavo vardą skaisčių suminėsim.

1940.

1.

Užu didžio dvaro jovarai paraudo,
jovarai paraudo uogų rausvuma.
O prie kumetyno ašaroms ir raudai
davė valią didžią motina sena.
Dvaro rūmas švyti, dvaro rūmas baltas.
Tai smagu kas naktį pauliot dvare.
O iš kumetyno iš lentų sukaltas
eina grabas baltas lauko pabare.
Išneša grabe tam sūnų mylimiausią,
motinos paguodą, džiūgesį širdies.
Niekas, niekas, niekas. Niekas nepaklausia,—
tai kodėl tą jauną amžiams išlydės?
O todėl, kad dvaro baltas rūmas švyti.
O todėl, kad vargas gniaužė už gerklės
ir kad kumetyne saulės nematyti,—
tai todėl tą jauną amžiams išlydės.
Bet tai paskutinės tokios liūdno dainos,
bet tai paskutinį išneša grabe.
Šiandie kumetynas keliasi ir eina—
eina šeimininku visame dvare!

2.

Dvaruos geltoni lapai krinta.
Nešioja vėjas švilpdamas lapus.
Išneš jis lūšnoj vargą išaugintą,
išneš ir viesulais nupūs.
Gyveno ponai dvaruose ir tuko
ir garbino senolius rėmų raiziniuos:
tasai sušaudė žmogų klūpančį,
šis užkapojo žmogų be žinios.
Aplink dvarus gyveno kumetynai
graudžiam likimui nešt.
Dvarai vargų marias plukdino
visiems žmonėms nuskest.
Išeikite! Išeikite visi iš lūšnų
neskest, o laimės imt!
Naujųjų laisvės vėjų užta
naujiems darbams užgimt.

3.

Ir pakilo, supleveno
raudonoji vėliava.
Uždainavo džiaugsmo dainą
prisilėgtoji Lietuva.
Sudundėjo laisvės dūžiai
Lietuvos žeme, dangum.
Atiduokit, prispaudėjai,
mūsų gražią žemę mum!

4.

Neį vieno pono
Lietuvoj laisvoj
nėra!
Gyvena darbo žmonės
plačiuos laukuos ir miestuos ir
dvare!

A. RCKAS

5.

Nebeliko pono.
Ponas išgarmėjo...
Liko tik cilindras, puštalietai du.
Liko kumetynai,
purvina alėja
ir be galo krašto skurdo ir bėdų.
Nebereiks cilindro,
aneį puštalietai.
Tokis puštalietai ne į kovą stot.
Ponui uliavoti,
ašarėles lieti,
tokiu puštalietai pasivandravot.
Nebeliko pono.
Vargas nelapos jau,
nebeliks ir lūšnų darbo Lietuvoj.
O jei reiks kovoti,—
už laukus laisvuosius
prakalbės šautuvas kumečio rankoj.

6.

Į Lietuvos plačius laukus išeina minios—
piliečiai didelės, laisvos socialistinės tėvynės.
Tą seną, šimtmečiais sunkių dienų išartą,
paimti į tikras rankas nors kartą.
Paimti žemę, mylimą ir brangią,
ir užauginti ją lig padangių.
Išeina mažžemiai, kumečiai, bežemiai,
nes žemė jų—jie prakaitu sulaustė žemę.
Jų rankos tvirtos, didelės, plieninės,
ir niekam, niekuomet jie neužleis tėvynės.
Virš žemės plevesuoja vėliavos raudonos,
Tarybų Lietuva augins laisviems piliečiams duoną.
1940.

\$50,000 for one 90-millimeter anti-aircraft gun sounds like a lot of money, doesn't it? But this type gun is a real "plane-crasher"—one shell from it can smash a half-million dollar Jap bomber quicker than you can sweat a fly.

THIS ANTI-AIRCRAFT GUN COSTS \$50,000

YOUR HOUSE may not be a *military* target, but bombs don't stop to inquire. Bombs don't ask your name or the names of your children, either. In this war, as in no other in history, we are *all* targets. Blackouts merge soldiers and civilians alike. "War is hell" . . . for all of us. And it is costly . . . for all of us.

Who's going to pay the bill? Not only for the guns, but for the tanks and ships and planes our boys must have to smash the Axis?

Who? Why, all of us . . . you and me and the man next door. Because we are all in this war, and because blood and tears and sweat don't mean a thing if they do not come from *everybody*. Everybody *must* put every dime and dollar he can spare into Bonds and Stamps, even if it means going without something else . . . realizing that we are apt to go without *everything*, unless we win.

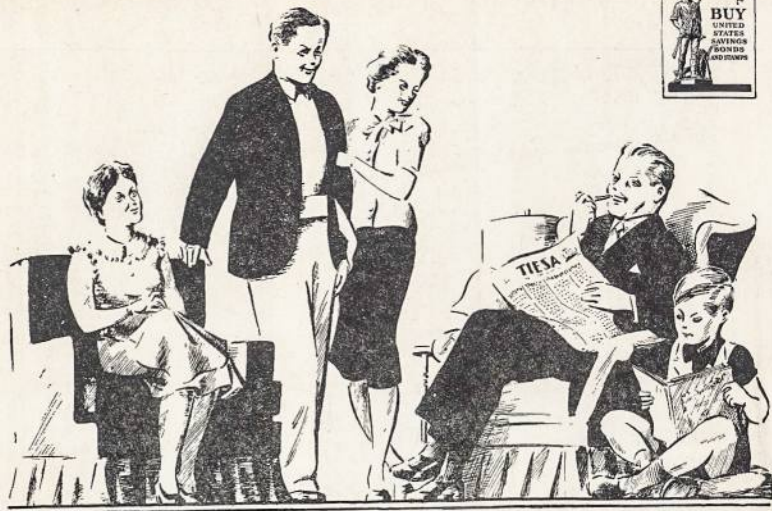
Remember you can start buying Bonds by buying Stamps for as little as 10 cents and that you get a \$25 Bond (maturity value) for only \$18.75.

Help Win the War With the Money You Save

Buy U.S. Savings **BONDS & STAMPS**

This Space Is a Contribution to
America's ALL-OUT War Effort by

American Lithuanian Workers' Literary Association

Pavyzdinga LDS Šeima

TOJI šeima, kurios tėvas, motina ir visi vaikai yra nariai Lietuvių Darbininkų Susivienijimo, yra pavyzdinga šeima. Tokių šeimų LDS turi nemažai.

Bet kaip su jūsų šeima? Ar visi šeimos nariai priklauso prie Lietuvių Darbininkų Susivienijimo? Jeigu kuris dar nepriklauso, tai laikas dabar juos prirašyti.

Prie LDS gali priklausyti nuo 2 metų amžiaus iki 60 metų. Gera proga kiekvienam apsidrausti.

LDS apdrauda ir pašalpa galima gauti pigiau, negu apdraudos kompanijose ar kitose fraternalėse organizacijose.

1941 metais LDS išmokėjo 649 sirguosiams nariams \$30,088.25. Nuo LDS susiorganizavimo išmokėta pašalpoms \$260,367.25.

Tais pačiais metais mirė 76 nariai; pomirtinėmis išmokėta \$28,404.94. Nuo LDS susiorganizavimo mirė 505 nariai; viso pomirtinėmis išmokėta \$183,411.82.

Viso pašalpomis ir pomirtinėmis, nuo LDS susiorganizavimo, išmokėta \$443,779.07. Tai didelė suma—arti pusės milijono dolerių—išmokėta mūsų narių ir jų šeimų pagalbai.

Keli tūkstančiai mūsų Susivienijimo narių jau yra gavę ligoje pašalpą.

Jūsų šeima gali taipgi gauti pašalpą ir apdraudą, jeigu tik priklausys prie LDS.

Jūsų šeima taipgi gali būti pavyzdinga LDS šeima.

Norėdami daugiau informacijų, apie LDS ir kaip įsirašyti, galite rašyti žemiau paduotu adresu.

Lietuvių Darbininkų Susivienijimas

GERIAUSIA LIETUVIŲ FRATERNALE ORGANIZACIJA

419 LORIMER STREET

BROOKLYN, N. Y.